

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “สภาพน้ำในแม่น้ำแควน้อยกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี” เป็นการศึกษาถึงผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพน้ำในแม่น้ำแควน้อย ที่อาจส่งผลกระทบย้อนกลับสู่การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีเอง และ ชุมชนในบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ และลำดับความสำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการทำความเข้าใจไว้ดังนี้

4.1 สภาพของแม่น้ำแควน้อย

4.1.1 บริบทพื้นที่บริเวณแม่น้ำแควน้อย

4.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสภาพน้ำในแม่น้ำแควน้อย

4.2 สาเหตุ และผลกระทบของมลภาวะของน้ำในแม่น้ำแควน้อย กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี

4.3 สภาพน้ำหลาก น้ำท่วม และผลกระทบของน้ำหลากในแม่น้ำแควน้อยกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี

4.4 ผลกระทบของระดับน้ำในแม่น้ำแควน้อยกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดกาญจนบุรี

4.5 การจัดการในปัจจุบัน

4.6 แนวทางการวางแผนและจัดการสภาพน้ำในแม่น้ำแควน้อยและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี

4.1 สภาพของแม่น้ำแควน้อย

4.1.1 บริเวณพื้นที่บริเวณแม่น้ำแควน้อย

1) สภาพทั่วไปของแม่น้ำแควน้อย

การศึกษาครั้งนี้ใช้พื้นที่ศึกษา คือ บริเวณลุ่มแม่น้ำแควน้อย ในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เขตอำเภอสังขละบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำแควน้อย อำเภอทองผาภูมิซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขื่อนเขาแหลมเดิม) ตั้งอยู่กั้นแม่น้ำแควน้อยเพื่อการเกษตรและผลิตกระแสไฟฟ้า อำเภอไทรโยคซึ่งเป็นอำเภอที่แม่น้ำแควน้อยไหลผ่านยาวที่สุด มีการท่องเที่ยวบนแม่น้ำแควน้อยตลอดสองชายฝั่ง จนถึงอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งเป็นอำเภอที่แม่น้ำแควน้อยไหลมาบรรจบกับแม่น้ำแควใหญ่รวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลอง

แม่น้ำแควน้อยมีความยาวประมาณ 315 กิโลเมตร มีเนื้อที่รับน้ำฝนประมาณ 10,460 ตารางกิโลเมตร ต้นกำเนิดเกิดจากลำธารเล็ก บนเทือกเขาตะนาวศรีในท้องที่อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอสังขละบุรี จัดว่าเป็นลำธารที่สวยงามมากสายหนึ่งของประเทศ เพราะไหลผ่านภูมิประเทศอันสวยงาม มีน้ำตก ไทรโยค น้ำพุ เกาะแก่งต่าง ๆ มีลำธารหลายสายไหลมารวมกันที่สำคัญคือ ลำธารบิคลี่ ลำธารชองกาเลีย และลำธารรันตี ลำธารทั้งสามสายนี้ไหลมารวมกันเหนือที่ว่าการอำเภอสังขละบุรีเล็กน้อยบริเวณวัดวังแก้วเวการาม เรียกว่า “สามสบ” หรือ “สามประสบ” แม่น้ำแควน้อยไหลมาบรรจบกับแม่น้ำแควใหญ่ ที่ตำบลปากแพรกหน้าอำเภอเมืองกาญจนบุรี ปริมาณน้ำไหลผ่านบริเวณที่ตั้งเขื่อนเขาแหลม เฉลี่ยประมาณปีละ 5,500 ล้านลูกบาศก์เมตร (แผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญการลงทุน เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาญจนบุรี, 2539)

น้ำในแม่น้ำแควน้อยเพิ่งจะเริ่มมีการมีการสำรวจเชิงลึกในด้านสารปนเปื้อน และคุณภาพของน้ำทางด้านกายภาพมาไม่นาน เนื่องจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาญจนบุรีเพิ่งมีการจัดตั้งขึ้นมาเมื่อปี 2546 และได้ทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้จากผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำเพื่อการเฝ้าระวัง คุณภาพน้ำในลุ่มแม่น้ำแม่กลองประจำปี 2547 ได้รายงานเกี่ยวกับแม่น้ำแควน้อยไว้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ผลการตรวจสภาพน้ำเพื่อการเฝ้าระวัง ในแม่น้ำแควน้อย ปี 2547

จุดเก็บ	DO (mg/l)	BOD (mg/l)	Cd (mg/l)	Cu (mg/l)	Ni (mg/l)	Mn (mg/l)	Pb (mg/l)	Zn (mg/l)	TCB MPN/100ml	FCB MPN/100ml
1. ปากแม่น้ำแควน้อย อ.เมือง	6.6	1.1	0.002	0.005	0.006	0.013	0.005	0.005	4,925	1,200
2. สะพานหมู่บ้านช้างไทรโยค อ.ไทรโยค	5.4	1.3	0.002	0.007	0.028	0.013	0.010	0.009	6,750	2,267
3. หมู่บ้านโรงแรมริเวอร์แคว อ.ไทรโยค	6.4	0.9	0.002	0.005	0.006	0.026	0.007	0.005	4,100	1,100
4. สะพานแขวนอุทยานแห่งชาติไทรโยค	4.7	0.6	0.002	0.005	0.006	0.030	0.005	0.008	2,450	1,623
5. สะพานท่านเขื่อนวชิราลงกรณ์ อ.ทองผาภูมิ	4.9	1.5	0.002	0.006	0.006	0.098	0.005	0.011	960	270

หมายเหตุ : มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2537)

- คุณภาพน้ำจัดอยู่ในแหล่งน้ำประเภทที่ 3
- คุณภาพน้ำจัดอยู่ในแหล่งน้ำประเภทที่ 2

เขื่อนวชิราลงกรณ์เป็นเขื่อนกั้นแม่น้ำแควน้อย และเป็นเขื่อนอีกแห่งหนึ่งนอกจากเขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนท่าทุ่งนา เขื่อนแม่กลอง เขื่อนวชิราลงกรณ์เป็นเขื่อนที่มุ่งประโยชน์ด้านชลประทาน และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านเป็นหลัก แต่เนื่องจากการผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นผลพลอยได้ที่ได้จากการปล่อยน้ำ จึงมีผู้เข้าใจผิดว่าเป็นเขื่อนที่มุ่งด้านการผลิตกระแสไฟฟ้า เขื่อนวชิราลงกรณ์เดิมชื่อเขื่อนเขาแหลมแต่เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 ได้รับพระราชทานชื่อให้เปลี่ยนเป็นเขื่อนวชิราลงกรณ์ และที่เขื่อนวชิราลงกรณ์เดิมที่อำเภอท่าม่วงก็ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นเขื่อนแม่กลอง เขื่อนวชิราลงกรณ์อยู่ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 180 กิโลเมตร ทำให้มีสภาพของป่า และอากาศยังสะอาดอยู่จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวมาเป็นประจำ

เขื่อนวชิราลงกรณ์ เป็นเขื่อนหินถมแห่งแรกของประเทศไทย ที่คาดผิวหน้าด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ตั้งอยู่บนแม่น้ำแควน้อย ในท้องที่ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 6 กิโลเมตร เขื่อนวชิราลงกรณ์เริ่มสร้างในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2522 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2527 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนสุภาดาสยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนวชิราลงกรณ์ เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2529 เขื่อนวชิราลงกรณ์มีความสูงจากฐาน 92 เมตร สันเขื่อนกว้าง 10 เมตร ยาว 1,019 เมตร ระดับสันเขื่อนสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 161.75 เมตร ปริมาตรตัวเขื่อนประมาณ 8.1 ล้านลูกบาศก์เมตร

อ่างเก็บน้ำอยู่ในท้องที่อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอสังขละบุรีของจังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่รับน้ำฝน 3,720 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเฉลี่ยปีละ 5,500 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีปริมาณเก็บกักน้ำสูงสุดปกติ 8,860 ล้านลูกบาศก์เมตรที่ระดับ ที่ระดับ +155.0 เมตร (รทก.) โรงไฟฟ้าเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดกำลังผลิตเครื่องละ 100,000 กิโลวัตต์ จำนวน 3 เครื่อง รวมกำลังผลิต 300,000 กิโลวัตต์ (กองสื่อสารองค์การฝ่ายประชาสัมพันธ์, 2547)

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการไหลของแม่น้ำแควน้อย คือมีการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2527 ดังนั้นชาวบ้านในบริเวณแม่น้ำแควน้อยที่เดิมมีวิถีความเป็นอยู่หาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพกับแม่น้ำแควน้อยได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน จึงมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่แตกต่างกันในช่วงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของแม่น้ำแควน้อยครั้งนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาพที่ 4.1 แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี แสดงเส้นทางคมนาคม
 และแม่น้ำสายต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี
 ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี

2) ก่อนปี 2527

- อำเภอสังขละบุรี

เดิมอำเภอสังขละบุรีก่อนปี 2527 อยู่ในพื้นที่ที่เป็นบริเวณอ่างเก็บน้ำของเขื่อนวชิราลงกรณ์และมีปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำทุก ๆ ปี ซึ่งเป็นปัญหาที่ชาวบ้านต้องพบมาตลอดทุกปี จนเมื่อปี พ.ศ. 2527 การสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ทำให้ชาวบ้านต้องอพยพออกจากอำเภอสังขละบุรีเดิม ย้ายมาอยู่ในที่ที่รัฐได้จัดสรรไว้ให้ที่บริเวณอำเภอสังขละบุรีในปัจจุบัน และน้ำก็ได้ทะลักเข้าท่วมอำเภอสังขละบุรีเดิมและวัดวังแก้วเวภารามเดิม จากเหตุการณ์ในครั้งนั้น ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี มีแนวโน้มที่ไม่พอใจกับโครงการของเขื่อนวชิราลงกรณ์ เนื่องจากชาวบ้านต่างก็มีความไม่พอใจที่น้ำในเขื่อน ได้ท่วมพื้นที่ที่เคยเป็นที่ตั้งของอำเภอสังขละบุรีเดิม แม้ว่าทางราชการได้มีการจัดสรรพื้นที่ไว้ให้ชาวบ้านได้ใช้ในการเพาะปลูกแล้วก็ตาม แต่ชาวบ้านก็มิได้มีความพอใจกับพื้นที่ที่ได้รับ เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรมาเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นภูเขาหิน ต่างจากพื้นที่เดิมซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งชาวบ้านสามารถทำการเพาะปลูก เลี้ยงชีพตัวเองและครอบครัวได้

- อำเภอทองผาภูมิ

อำเภอทองผาภูมิเดิม ตั้งอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำของเขื่อนวชิราลงกรณ์ เช่นเดียวกับอำเภอสังขละบุรี มีความเป็นอยู่แบบชุมชนชนบทที่อยู่ไกลจากชุมชนเมือง ชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำก็ประกอบอาชีพหาเลี้ยงชีพด้วยการประมง และการเกษตร และก็ต้องพบกับปัญหาน้ำท่วมทุก ๆ ปี การก่อสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์เมื่อปี 2527 ก็ทำให้ชาวบ้านในอำเภอทองผาภูมิต้องอพยพย้ายขึ้นมาที่บริเวณอำเภอทองผาภูมิในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ดินที่รัฐบาลได้จัดสรรไว้ให้

- อำเภอไทรโยค

อำเภอไทรโยคก็เป็นอีกอำเภอที่ต้องพบกับปัญหาน้ำท่วมทุก ๆ ปีก่อนมีการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ในปี 2527 และชาวบ้านในพื้นที่ยังกล่าววาระดับน้ำในแม่น้ำแควน้อยจะสูงกว่านี้มาก และเมื่อน้ำท่วมครั้งใด ก็จะท่วมสูงมากจนกลบพื้นที่อำเภอไทรโยคในปัจจุบันนี้แทบทั้งหมด ชาวบ้านในอำเภอมีความเป็นอยู่แบบชนบท ยังไม่มีความเจริญเข้าไปถึงมากนักมีชีวิตความเป็นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแบบหากินจากแม่น้ำ เช่นทำประมง และการเกษตร

- อำเภอเมืองกาญจนบุรี

จากการพูดคุยกับชาวบ้านในอำเภอเมืองกาญจนบุรี ทำให้ทราบว่าก่อนจะมีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ และเขื่อนวชิราลงกรณ์ชาวบ้านในอำเภอเมืองกาญจนบุรีต้องพบกับปัญหาน้ำท่วมตลอดเวลา และบ่อยครั้งมากเนื่องจากต้องได้รับน้ำจากทั้งแม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อย การสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ทำให้เบาบางปัญหาน้ำท่วมลงได้แต่ก็ยังไม่ทั้งหมด หลังจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ขึ้นในปี 2527 ทำให้ปัญหาน้ำท่วมของชาวบ้านในอำเภอเมืองหมดไปอย่างถาวร แต่จากการพูดคุยกับคุณจิราภรณ์ ประเสริฐสุข นายกสมาคมชาวเรือชาวแพพบว่าอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรีก็ยังพบว่าปัญหาน้ำท่วมอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี 2534 เนื่องจากปัญหาน้ำท่วมจากแม่น้ำทั้งสองสายพร้อม ๆ กัน

3) ปัจจุบัน

- อำเภอสังขละบุรี

อำเภอสังขละบุรีปัจจุบันนั้นเป็นอำเภอเล็ก ๆ ที่ยังไม่มี ความเจริญเข้าถึงมากนัก จึงเป็นอำเภอที่ยังมีความสมบูรณ์ของธรรมชาติอันบริสุทธิ์และงดงามอยู่มากมาย และเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ และการย้ายที่ทำกินของชาวบ้านมาบนที่สูง ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องพบกับปัญหาน้ำท่วมต่อไป แม้อำเภอสังขละบุรีมีไฟฟ้าใช้ มีโทรศัพท์พร้อมแต่ก็มีประชากรอยู่ในตัวอำเภอไม่มากนัก ประชากรที่อาศัยอยู่มี 4 กลุ่มได้แก่ ไทย มอญ กะเหรี่ยง และพม่า และพบชาวจีนอาศัยกระจายอยู่ทั่วไปในหมู่คนไทย อำเภอสังขละบุรีเป็นจุดที่เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำแควน้อย สภาพน้ำของแม่น้ำทั้งสามสายอันได้แก่แม่น้ำรันตี ของกาเลีย และบิคลี ไหลมาจากชายแดนประเทศพม่า แม่น้ำทั้งสามสายจึงล้วนแต่เป็นสายน้ำที่ยังไม่ได้ผ่านการใช้งานมาก่อนแต่อย่างใด ที่บริเวณอำเภอสังขละบุรีนี้แม่น้ำแควน้อยจึงเป็นแม่น้ำที่มีความใส สะอาด ชาวบ้านบริเวณนี้ได้อาศัยใช้น้ำจากแม่น้ำเหล่านี้ในการอุปโภคและบริโภค มีการทำอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตลอดสองริมฝั่งแม่น้ำ ทั้งแพพัก แพอาหาร แพคสิโก้ รวมกว่า 100 หลัง รวมทั้งรีสอร์ทและที่พักอีกกว่า 30 แห่ง

ชาวบ้านในอำเภอสังขละบุรีประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมงและนำเที่ยวในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์ ดังภาพที่ 4.2 โดยการรับจ้างนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมวัดร้างใต้บาดาล โดยวัดนี้ได้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสังขละบุรี เหตุจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขื่อนเขาแหลมเดิม) ทำให้เกิดน้ำทะเลลึกเข้าท่วมอำเภอสังขละบุรีเมื่อปี พ.ศ. 2527

ภาพที่ 4.2 แสดงสภาพความเป็นอยู่ อาชีพการประมงของชาวบ้านในอำเภอสังขละบุรี

จากการสำรวจจำนวนประชากรที่ได้พบเห็นจากการสังเกตปัจจุบัน พบว่ามีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลอำเภอสังขละบุรี มีจำนวนประชากรไม่น่าจะเกินกว่า 2,000 คน แม้ว่าตามกฎหมายการจัดตั้งเทศบาลนั้นต้องมีประชากรเกินกว่า 50,000 คน ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้น ชาวบ้านบอกว่า ประชากรส่วนใหญ่ที่เป็นวัยรุ่นมักจะเข้าไปเรียน ไปทำงานในอำเภอเมืองต่างจังหวัด หรือกรุงเทพฯ ชาวบ้านคนหนึ่งได้แสดงความไม่พอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า “ชาวบ้านไม่ชอบที่ต้องย้ายออกมาจากบ้านเดิม และต้องอยู่บนที่ที่เพาะปลูกไม่ได้ ชาวบ้านจึงย้ายออกไปกันเกือบหมด” และจากที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปสำรวจภายในพื้นที่ ก็พบว่าอำเภอสังขละบุรีในปัจจุบันนี้ได้มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่อย่างเบาบาง บ้างก็ขายที่ดินที่ได้รับการจัดสรรมาจากทางราชการแต่ที่ดินผืนนั้นไม่เป็นที่พอใจของชาวบ้าน จึงนำที่ดินดังกล่าวไปขายให้ผู้ประกอบการรีสอร์ทต่าง ๆ แล้วย้ายรกรากถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ที่อื่น ชาวบ้านอีกคนหนึ่งกล่าวว่า รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือในด้านการประกอบอาชีพแก่ชาวบ้าน เช่นการหาตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ชาวบ้านสามารถทำกันเองได้ ชาวบ้านอีกคนกล่าวว่าน่าจะมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ของอำเภอเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านในพื้นที่มีงานทำ เพราะแรงงานที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นแรงงานที่มีราคาถูก สามารถรับเงินค่าจ้างในอัตรา วันละ 100 – 120 บาทก็เพียงพอแล้ว เมื่อชาวบ้านมีรายได้ในการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ชาวบ้านก็ไม่ต้องอพยพไปทำงานในกรุงเทพฯ ซึ่งแม้ว่าจะ

ได้รับเงินค่าจ้างถึงวันละ 150 – 200 บาทก็มีได้เพียงพอต่อค่าครองชีพในกรุงเทพฯ ชาวบ้านคนเดียวกันนี้ก็ยังได้เสนอ อีกว่า “ที่ผ่านมามีชาวบ้านหลายรายได้บุกกรุกเข้าไปตัดไม้ในเขตป่าสงวนฯ และถูกรวมป่าไม้จับ แต่รู้หรือไม่ว่าแท้ที่จริงแล้วชาวบ้านมิได้ต้องการตัดไม้เลยแต่ถูกว่าจ้างจากคนของรัฐบาลแทบทั้งสิ้น” และยิ่งเล่าอีกว่าเมื่อสมัยก่อนเคยมีปัญหาขัดแย้งระหว่างรัฐและชาวบ้าน เรื่องการตัดไม้ทำลายป่า ชาวบ้านได้ให้ข้อสังเกตว่า “ให้ดูบ้านเรือนของชาวบ้านในหมู่บ้านสี ล้วนทำจากไม้ไผ่ทั้งสิ้นแต่เรือนหลังไหนที่ทำจากไม้สักหรือไม้เนื้อแข็งต่าง ๆ เรือนนั้นคือเรือนของข้าราชการ”

ในอำเภอสังขละบุรียังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย เช่น น้ำตกเกริงกระเวีย ห้วยของกาเรีย และความงามของเวียงน้ำบริเวณตัวอำเภอสังขละบุรีเอง เป็นต้น ซึ่งน้ำตกเกริงกระเวียเป็นน้ำตกที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาแหลม ตั้งอยู่บริเวณริมถนนบนทางหลวงหมายเลข 323 เส้นทาง ทองผาภูมิ – สังขละบุรี มีลักษณะไหลลงมาจากภูเขาแล้วไหลลงไปสู่บริเวณอ่างเก็บน้ำของเขื่อนวชิราลงกรณ์

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมตั้งอยู่ในบริเวณอำเภอสังขละบุรีและทองผาภูมิ มีสภาพป่าที่สมบูรณ์โดยรอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขื่อนเขาแหลม) อ่างเก็บของน้ำเขื่อนเขาแหลมเป็นทะเลสาบมีขนาดใหญ่เนื่องมาจากการสร้างเขื่อนประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ เขาหินที่มีหน้าผาสูงชันสวยงาม เหมาะกับการนั่งเรือชมภูมิทัศน์เป็นอย่างยิ่ง มีน้ำตกที่เหมาะสมกับการพักผ่อนหย่อนใจหลายแห่ง ได้แก่ น้ำตกเกริงกระเวีย น้ำตกกระเต็งเจ็ง น้ำตกไคช่องดอง (สำนักงานอุทยานแห่งชาติ)

- อำเภอทองผาภูมิ

ทองผาภูมิปัจจุบันเป็นอีกอำเภอหนึ่งที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีความหนาแน่นของประชากรมากกว่าอำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิมีตัวอำเภออยู่ไม่ห่างจากเขื่อนวชิราลงกรณ์มากนัก คือประมาณ 5 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ มีทั้งไทย มอญ พม่า และกะเหรี่ยง โดยมีเขื่อนวชิราลงกรณ์เป็นเขื่อนที่กั้นแม่น้ำแควน้อยไว้ใช้เพื่อการชลประทานและการผลิตกระแสไฟฟ้า

น้ำในอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์เป็นน้ำที่นิ่ง ไม่มีกรไหลเวียนของกระแสน้ำจึงทำให้น้ำในอ่างเก็บน้ำหลายแห่งเป็นจุดที่น้ำขัง และเป็นที่วางไข่ของยุง และสัตว์น้ำอีกหลาย ๆ ชนิด และเป็นไปตามระบบนิเวศน์ของอ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบทั่ว ๆ ไป

จากการสอบถามหน่วยงานของเขื่อนวชิราลงกรณ์ พบว่าหน่วยงานของหน่วยงานของเขื่อนวชิราลงกรณ์เข้าใจว่าประชากรเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์ ที่อาศัยอยู่ที่อำเภอ

สังขละบุรีมีความชื่นชอบและยินดีที่ได้ย้ายขึ้นมาที่อำเภอสังขละบุรีในปัจจุบัน ซึ่งขัดแย้งกับการที่ได้ไปสำรวจที่อำเภอสังขละบุรี พนักงานของเขื่อนคนหนึ่งยังกล่าวอีกว่า “ประชากรที่อยู่ที่สังขละบุรีส่วนใหญ่ชอบทำการตัดไม้ทำลายป่า บุกรุกป่า เพื่อนำพื้นที่ที่บุกรุกนำมาขาย เนื่องจากพื้นที่ที่ชาวบ้านได้รับจากการจัดสรรให้ก็ได้ขายไปก่อนหน้านี้แล้ว จึงเป็นสาเหตุของการตัดไม้ทำลายป่า” อีกทั้งยังเชื่อมั่นว่าประชากรในอำเภอทองผาภูมิต่างก็ชอบและพอใจกับการที่มีเขื่อนวชิราลงกรณ์ เนื่องจากเข้าใจว่าชาวบ้านพอใจที่รัฐมีการปล่อยปลา ปล่อยกุ้งลงไปในอ่างเก็บน้ำเป็นจำนวนกว่า 2,000,000 ตัว และปล่อยปลาอีกจำนวน 1,000,000 ตัว เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำการประมงในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน พนักงานของเขื่อนวชิราลงกรณ์ยังกล่าวให้ความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า ปริมาณน้ำในลำน้ำแควน้อยส่วนใหญ่แล้วขึ้นอยู่กับปริมาณปล่อยน้ำของเขื่อน และการปล่อยน้ำของเขื่อนต้องเป็นไปตามความต้องการของกรมชลประทานที่ร้องขอให้ปล่อยน้ำเข้ามา และในการปล่อยน้ำแต่ละครั้งผลพลอยได้จากการปล่อยน้ำก็คือพลังงานไฟฟ้า โดยน้ำในการชลประทานของเขื่อนวชิราลงกรณ์จะถูกส่งไปเพื่อการเกษตรจนถึงจังหวัดนครปฐม โดยเขื่อนแม่กลองจะเป็นเขื่อนที่กระจายน้ำออกสู่คลองชลประทานต่อไป

พื้นน้ำในแม่น้ำแควน้อยส่วนใหญ่ในอำเภอทองผาภูมิ เป็นอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์ ชาวบ้านที่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ในอ่างเก็บน้ำก่อนที่จะสร้างเขื่อน ได้ย้ายขึ้นมาอยู่ที่บริเวณริมอ่างเก็บน้ำ ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมงและการท่องเที่ยวเป็นหลัก ทั้งรับจ้างล่องเรือเพื่อชมทัศนียภาพ บรรยากาศ บ้างก็ให้บริการเช่าเรือเช่าแพเพื่อพักผ่อนในบริเวณอ่างเก็บน้ำ และจัดทำเป็นรีสอร์ตเพื่อบริการที่พัก บริการอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว และเนื่องจากน้ำในอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์เป็นพื้นที่ที่มีบริเวณกว้าง ทำให้มีการจัดให้บริการแพดิสโก้ไว้ให้บริการอีกด้วย

ชาวบ้านในเขตทองผาภูมิ มีความคิดเห็นต่อเขื่อนวชิราลงกรณ์ในแง่บวกมากกว่าชาวบ้านในอำเภอสังขละบุรี เนื่องจากปัญหาน้ำที่เคยท่วมอำเภอบ้างเป็นครั้งคราวก็หมดไป อ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน เป็นแหล่งประมง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ประชากรในอำเภอทองผาภูมิเป็นอย่างดี ชาวบ้านในอำเภอทองผาภูมิประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างเป็นหลัก แต่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์ชาวบ้านจะประกอบอาชีพรับจ้างล่องเรือพานักท่องเที่ยวไปที่ชมในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน และให้เช่าแพเพื่อพักผ่อนในช่วงวันหยุดหรือในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

- อำเภอไทรโยค

อำเภอไทรโยคปัจจุบัน เป็นอำเภอที่มีความสวยงามของแม่น้ำแควน้อยที่โดดเด่นที่สุดในลุ่มแม่น้ำแควน้อย เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ตลอดริมสองฝั่งแม่น้ำ เช่นน้ำตกไทรโยคใหญ่ น้ำตกไทรโยคน้อย พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ช่องเขาขาด ถ้ำกระแซ ทางรถไฟสายมรณะ ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติไทรโยค บริเวณอำเภอไทรโยคนี้จึงเป็นอำเภอที่มีการสร้างรีสอร์ท และที่พักมากมาย จากการได้พูดคุยกับปลัดอำเภอไทรโยค ชาตรี คงสุวรรณ ได้ความว่าแม่น้ำแควน้อย ในบริเวณอำเภอไทรโยคนี้โดยปกติแล้วจะรับน้ำจากเขื่อนวชิราลงกรณ์ แต่ยังมีแม่น้ำน้อยซึ่งมีลักษณะเป็นห้วยเล็กที่ไหลมารวมกับแม่น้ำแควน้อย แม่น้ำน้อยนี้เป็นส่วนที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมได้เนื่องจากเป็นน้ำจากธรรมชาติอีกแหล่งที่ไม่ได้มีการควบคุมจากส่วนของเขื่อน จากการเข้าไปสำรวจดูลำแม่น้ำน้อย ที่บริเวณหมู่บ้านแม่น้ำน้อย และหมู่บ้านแก่งประหลอม พบว่าเป็นเพียงลำห้วยเล็ก ๆ ที่ดูไม่น่ามีความสำคัญมากนักต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำแควน้อย และจากการได้พูดคุยกับอดีตนายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวกาญจนบุรี และผู้ประกอบการคนหนึ่งในอำเภอไทรโยค ได้ให้ความคิดเพิ่มเติมอีกว่ายังมีแม่น้ำเล็ก ๆ อีกสายที่ไหลมารวมกับแม่น้ำแควน้อยในบริเวณอำเภอไทรโยคชาวบ้านเรียกว่า แม่น้ำลุ่มส้ม

อำเภอไทรโยค ที่ยังมีความสมบูรณ์ของป่าไม้และแม่น้ำมาก อำเภอไทรโยคยังเป็นอำเภอที่มีแนวโน้มนการสร้างรีสอร์ทที่พัก แนวโน้มนการทำการท่องเที่ยวสูงขึ้นมาในช่วงเวลา 2 – 3 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากอำเภอไทรโยคเป็นอำเภอที่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาทิ น้ำตกไทรโยคน้อย น้ำตกไทรโยคใหญ่ ถ้ำกระแซ และมีระยะทางไม่ไกลจากตัวอำเภอเมืองมากนัก จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาที่อำเภอไทรโยคเป็นจำนวนมาก

อุทยานแห่งชาติไทรโยค มีพื้นที่ทั้งหมด 958 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำแควน้อย ไปจนถึงชายแดนพม่าทางด้าน อ.ไทรโยค และอ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี สภาพพื้นที่เป็นเทือกเขาหินปูน ที่สลับซับซ้อน มีเขาแขวะเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดคือ 1,327 เมตรจากระดับน้ำทะเล สภาพป่ามีทั้งป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ ซึ่งมีป่าไผ่ปะปนอยู่ด้วย เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และถิ่นอาศัยของสัตว์ใหญ่เช่น ช้างป่า กระต๊อง กวางป่า เสือโคร่ง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาศัยเพียงแห่งเดียวของค้างคาวคุณกิตติ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เล็กที่สุดในโลก(สำนักงานอุทยานแห่งชาติ)

จากภาพที่ 4.3 จะเห็นว่าในเส้นทางกาญจนบุรีสังขละบุรีตลอดริมฝั่งแม่น้ำแควน้อยจะมีสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะในอำเภอไทรโยคจะมีสถานที่ท่องเที่ยว

จากการเข้าไปสังเกตในอำเภอไทรโยคบริเวณตำบลลุ่มสุม พบว่ามีการตัดต้นไม้ที่มีสภาพเป็นป่าเพื่อขายที่ดินให้นักลงทุนเพื่อทำเป็นรีสอร์ท ชาวบ้านในพื้นที่กล่าวว่า มีนักลงทุนค่าที่ดินมาซื้อกว้านพื้นที่บริเวณนี้แล้วตัดไม้ ถมที่เพื่อเตรียมไว้สำหรับขายนักลงทุนต่อไป พื้นที่ที่นักลงทุนค่าที่ดินได้ตัดเตรียมพื้นที่ไว้สำหรับขายนั้นถูกตัดทิ้งไว้โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้นเป็นเวลานาน ซึ่งจากสภาพที่เห็นอาจส่งผลให้เกิดปัญหาน้ำหลากหน้าดิน พัดพาดินตะกอน และหน้าดินไปกับน้ำที่ไหลบ่าหน้าดิน และก่อให้เกิดปัญหาแม่น้ำตื้นเขิน และทำให้เกิดน้ำท่วมต่อไปได้ดังภาพที่ 4.4 (ก) และ ภาพที่ 4.4 (ข) ซึ่งในภาพที่ 4.4 (ข) จะแสดงให้เห็นได้ชัดถึงความแตกต่างของสภาพพื้นที่ที่มีถนนและสะพานแบ่งไว้ได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.4 (ก) แสดงการตัดป่าของนายทุนขายที่ดิน

ภาพที่ 4.4 (ข) เปรียบเทียบสภาพพื้นที่ที่อุทยานอุตสาหกรรมพื้นที่
เพื่อที่จะขาย และพื้นที่ที่มีสภาพป่าดั้งเดิม

- อำเภอเมืองกาญจนบุรี

อำเภอเมืองกาญจนบุรี เป็นอำเภอที่แม่น้ำแควน้อยไหลรวมกับแม่น้ำแควใหญ่ กลายเป็นแม่น้ำแม่กลองที่บริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมืองกาญจนบุรีก็ยังคงเป็นอำเภอที่มีการท่องเที่ยวสูงอีกอำเภอหนึ่ง เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มากมาย จากในสมัยช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นก็โด่งดังไปทั่วโลก เช่น สะพานข้ามแม่น้ำแคว และสุสานสัมพันธมิตร โดยมีนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวชมสถานที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ในทุก ๆ วันทั้งวันธรรมดา หoliday สุดสัปดาห์ และวันหยุดเทศกาลต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่นี้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมมากมาย

ซึ่งก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมาก เนื่องจากแม่น้ำแควน้อยเป็นแม่น้ำที่ไหลมาเป็นระยะทางไกลจากประเทศพม่า พร้อมทั้งมีห้วยเล็ก ๆ มากมายไหลมารวมกันกับแม่น้ำแควน้อย ทำให้สีของแม่น้ำแควน้อยขุ่นเป็นสีน้ำตาลครีม และแม่น้ำแควใหญ่เป็นแม่น้ำที่ไหลลงมาจากเทือกเขาถนนธงชัยจากจังหวัดตากผ่านป่าเขียว และหุบผา จึงทำให้ใสสะอาดเป็นสีเขียว สีของแม่น้ำแควใหญ่กับสีของแม่น้ำแควน้อยที่มารวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลองมีสีที่แตกต่างกัน

อย่างเห็นได้ชัด ทำให้จุดที่แม่น้ำทั้งสองมารวมกันมีลักษณะเป็นแม่น้ำสองสีที่เห็นได้อย่างชัดเจน และมีความสวยงามมาก ทำให้ที่บริเวณหน้าอำเภอเมืองกาญจนบุรีเป็นอีกสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่งของ จังหวัดกาญจนบุรีที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ และนิยมมาเที่ยวชมกันมากมาย

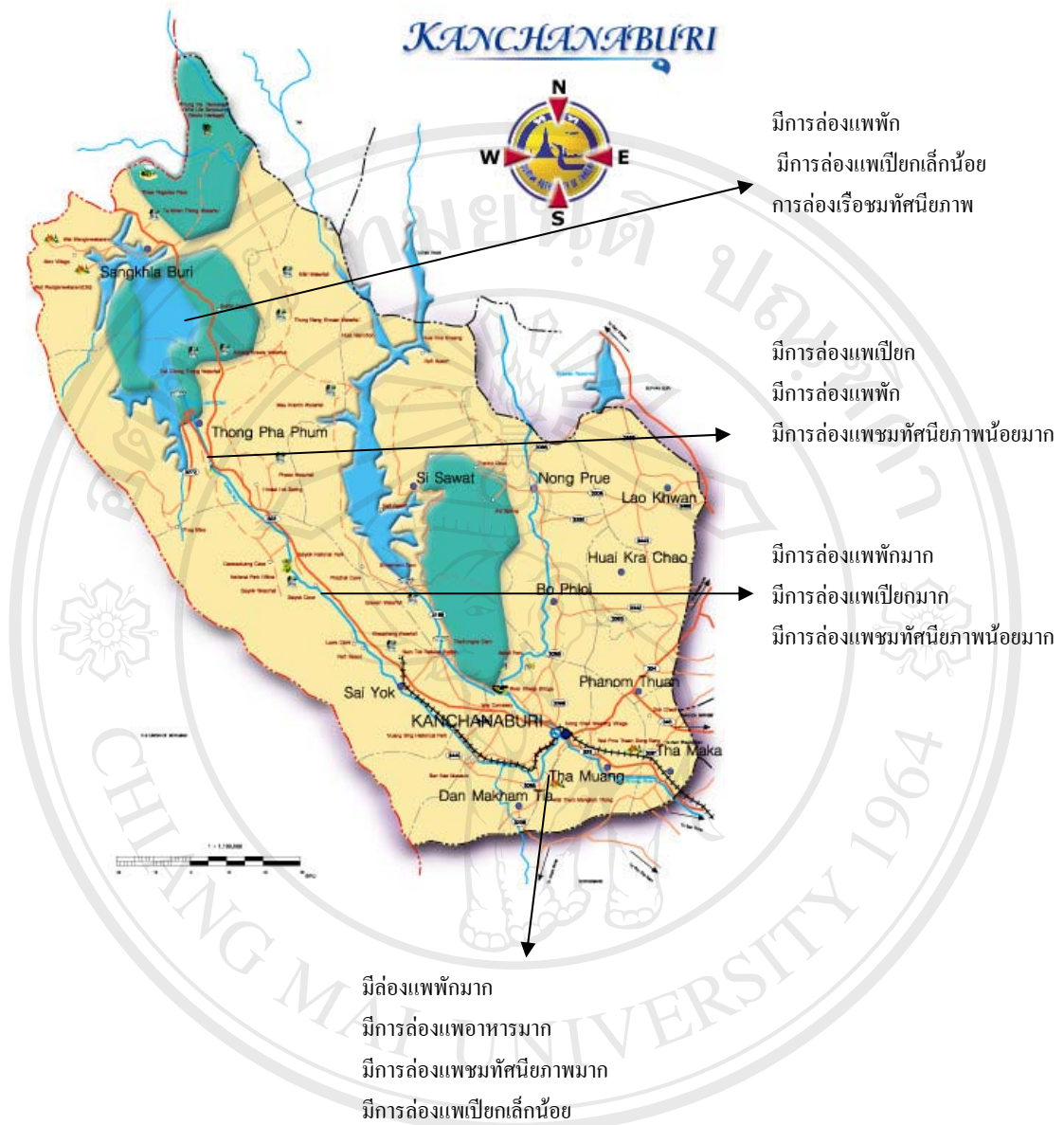
ความเป็นอยู่ของชาวบ้านบริเวณแม่น้ำแควน้อย มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย อยู่กับแม่น้ำแบบผูกพัน และอาศัยกันและกัน ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณแม่น้ำแควน้อยในจังหวัด กาญจนบุรี ยังคงมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงแบบชาวบ้าน ประกอบอาชีพทั่ว ๆ ไปเช่นค้าขาย รับจ้าง เกษตรกรรมและเป็นพนักงานบริษัท โรงแรม และรีสอร์ทต่าง ๆ ในตัวอำเภอเมืองมีความ ผูกพันกับลำน้ำไม่ต่างจากชาวบ้านในอำเภออื่น ๆ ที่กล่าวมา เนื่องจากในการสำรวจยังพบว่า ประชากรบางส่วนยังคงมีการคมนาคมทางน้ำ และการท่องเที่ยวทางน้ำอยู่ในบริเวณต่าง ๆ กระจาย กันอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำ ส่วนชาวบ้านบางส่วนที่อาศัยอยู่ใกล้กับรีสอร์ท โรงแรม และแหล่ง ท่องเที่ยวก็มักจะประกอบอาชีพเป็นพนักงานของสถานประกอบการที่อยู่ใกล้ ๆ หรือบ้างก็ ประกอบอาชีพขายของที่ระลึกในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

4.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสภาพน้ำในแม่น้ำแควน้อย

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในลำน้ำในจังหวัดกาญจนบุรีพบว่ามีอยู่มากมายหลายแบบ จากการ สำรวจพบว่าแบ่งได้ 3 แบบใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน พักผ่อนหย่อนใจ
- 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนค้างแรม
- 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเที่ยวชมบรรยากาศ ภูมิประเทศ หรือประวัติศาสตร์

โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ให้ความสำคัญกับการ พักค้างแรมที่โรงแรมหรือรีสอร์ทที่สำคัญ เนื่องจากทางโรงแรมหรือรีสอร์ทมักจะมีกิจกรรม นำเที่ยวให้ และทางโรงแรมหรือรีสอร์ทมักจะตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีภูมิประเทศที่สวยงามเหมาะแก่การ พักผ่อนหย่อนใจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University
ภาพที่ 4.5 แสดงปริมาณของกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณแม่น้ำแควน้อยจากการสำรวจ

ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

All rights reserved

1) กิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อความสุขสาน พักผ่อนหย่อนใจ

การล่องแพ สามารถแบ่งได้เป็นหลายแบบ การล่องแพแบบ “แพเปียก” เป็นการล่องแพบน “แพลูกบวบ” ซึ่งมีลักษณะเป็นแพไม้ไผ่เล็ก ๆ โลง ๆ ไม่มีรั้วหรือเสาकिन เมื่อล่องบนแพเพื่อทำการล่องแพ แพจะถูกปล่อยไปอยู่ที่ระดับเพียงปริ่ม ๆ น้ำเท่านั้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับกระแสของแม่น้ำ ลักษณะการล่องอาจปล่อยให้นักท่องเที่ยวอยู่บนแพและลอยไปจนถึงจุดหมายที่ต้องการขึ้นจากแพ และอีกลักษณะหนึ่งซึ่งมักทำกันมากในรีสอร์ทประเภทรีสอร์ตกิจกรรมก็คือการใช้เรือลากแพขึ้นกระแสน้ำขึ้นไปและปล่อยให้นักท่องเที่ยวเล่นน้ำ ตามกระแสน้ำกลับลงมาที่บริเวณรีสอร์ต ที่พัก การเที่ยวเล่นแบบนี้นักท่องเที่ยวจะไม่มีของใช้ ขนม หรืออะไรติดตัวไปด้วย เนื่องจากเป็นการล่องแพเพื่อสนุกสนานกับการเล่นน้ำ ต้องใช้ความคล่องตัวในการเล่นน้ำ และการจัดกิจกรรมล่องแพแบบนี้บางแห่งอาจจะต้องพายแพไปด้วยเพื่อความสุขสาน และเข้ากับบรรยากาศ ดังภาพที่ 4.6 ในการสำรวจพบว่าในจังหวัดกาญจนบุรีมีการจัดการล่องแพแบบแพเปียกเช่นนี้ ไม่มากนัก ประมาณ 5 - 10 แห่ง จากการสำรวจพบว่ามีการจัดการล่องแพเปียกในบริเวณอำเภอสังขละบุรี ในบริเวณลำห้วย และลำน้ำต่าง ๆ แต่ไม่พบว่ามีการจัดการล่องแพแบบนี้ในบริเวณอ่างเก็บน้ำ และพบว่ามีการจัดการล่องแพแบบนี้ในอำเภอทองผาภูมิบางส่วน คือในบริเวณแม่น้ำแควน้อยได้เขียน ในอำเภอไทรโยคการล่องแพเปียกเป็นการล่องแพที่มีความนิยมมาก และส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมหนึ่งของรีสอร์ต ที่พัก ที่ได้จัดไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ จึงมีการจัดการล่องแพแบบนี้ในหลายแห่งด้วยกัน ซึ่งพบมากในรีสอร์ตกิจกรรมในอำเภอไทรโยค ส่วนในบริเวณอำเภอเมืองกาญจน์ก็พบว่ามีการจัดการล่องแพเปียกกันบ้างเล็กน้อยแต่ไม่ค่อยเด่นชัด

แพคาราโอเกะ หรือแพคิสโก้ แพคาราโอเกะก็เป็นการล่องแพเพื่อความสุขสานอีกอย่างหนึ่งที่สามารถทำได้บริเวณแม่น้ำแควน้อยจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งโดยมากจะพบที่หน้าเมืองกาญจนบุรี บริเวณจุดที่รวมกับแม่น้ำแควใหญ่ ที่อ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน และอำเภอสังขละบุรี นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวนิยมมาใช้บริการมากเนื่องจาก เป็นการพักผ่อนอย่างสนุกสนาน ไปพร้อม ๆ กับการชมทัศนียภาพและบรรยากาศ ได้สัมผัสธรรมชาติของแม่น้ำแควน้อย อีกทั้งที่บริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรีจะเป็นที่นิยมมากเนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ มีความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวและใช้บริการ โดยมากในแพคาราโอเกะ และแพคิสโก้จะมีการบริการอาหาร และเครื่องดื่มด้วย

ภาพที่ 4.6 แสดงการล่องแพเปียก

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนค้างแรม

กิจกรรมการพักผ่อนค้างแรมของนักท่องเที่ยวบริเวณแม่น้ำแควน้อย มีมากมายหลาย ๆ แบบเช่น การล่องแพพักแรม การพักที่โรงแรม หรือการพักที่รีสอร์ท ซึ่งแต่ละแบบก็มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นไม่เหมือนกัน

การล่องแพพักแรม เป็นอีกลักษณะหนึ่งของการล่องแพ ซึ่งการล่องแพแบบนี้ นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นจะต้องสัมผัสกับน้ำ เนื่องจากการล่องแพเพื่อไปพักผ่อนอาศัยชั่วคราวในบริเวณน้ำนิ่ง หรือเว้าน้ำ ที่มีลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่ถูกใจนักท่องเที่ยว แล้วทำการพักค้างแรมอยู่บนแพบริเวณนั้น อาจมีการทำอาหารบนแพ หรือมีการร้องรำทำเพลงสร้างความสนุกสนานในหมู่คณะ แต่บริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรี ยังมีการล่องแพพักอีกรูปแบบหนึ่งคือการลากแพจากบริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรี ไปปล่อยไปริมฝั่งที่ชาวบ้านจัดที่ไว้ให้เป็นบริเวณปล่อยแพ แล้วชาวบ้านก็จัดทำห้องน้ำบนฝั่ง และทำมาค้าขายกับนักท่องเที่ยวที่ได้ลากแพมาพักที่บริเวณนั้น

การพักผ่อนค้างแรมที่โรงแรม ก็เป็นอีกลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนค้างแรม การพักผ่อนค้างแรมที่โรงแรมสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้มาก เพราะ

หลักการสร้างโรงแรมจะถูกสร้างมาโดยเน้นที่จำนวนห้องมาก ๆ และมีอิสระในการจัดกิจกรรมของตนเอง หรือบางคณะอาจจัดเป็นการท่องเที่ยวชมสัมมนา ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมจำนวนมาก การพักผ่อนค้างแรมที่โรงแรม จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสัมมนาแบบกลุ่มใหญ่ โดยที่ทางโรงแรมบางแห่งอาจจะมีการสร้างภัตตาคารไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวที่มาพัก

การพักผ่อนค้างแรมที่รีสอร์ทหรือรีสอร์ทกิจกรรม เป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่นิยมกันมาก เนื่องจากกิจกรรมของการท่องเที่ยวจะถูกจัดสรรไว้อย่างเพียบพร้อมเป็นแพ็คเกจอย่างดี และลงตัว แม้จะมีจำนวนห้องที่รองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่มากนักเท่ากับโรงแรม แต่รีสอร์ทจะถูกสร้างให้รายล้อมไปด้วยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่โดดเด่น น่าเข้าพักอาศัย และเป็นกันเองในบรรยากาศสบาย ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนอย่างแท้จริง รีสอร์ทบางแห่งยังจัดให้มีการล่องแพ ล่องเรือ เพื่อเที่ยวชมธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ มีการสร้างความสนุกสนานเป็นกันเองในหมู่ นักท่องเที่ยวชวนให้นักท่องเที่ยวติดตามและกลับมาเที่ยวชมอีก

แพพักของรีสอร์ท เป็นอีกกิจกรรมการท่องเที่ยวหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก และเดินทางมาเพื่อพักค้างแรมทำรายได้ให้แก่จังหวัดกาญจนบุรีมากมาย จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลว่าในอำเภอเมืองกาญจนบุรีมีโรงแรม ที่พักกว่า 50 แห่ง และในจำนวนนั้นเป็น แพพัก และรีสอร์ทมากกว่า 30 แห่ง ส่วนในบริเวณอำเภอไทรโยคมีโรงแรม และที่พัก มากกว่า 60 แห่งเป็นรีสอร์ทแพพัก เกือบทั้งหมด ส่วนในอำเภอทองผาภูมิมีที่พักเกือบ 30 แห่ง เป็นแพพักและรีสอร์ทกว่า 20 แห่ง ในอำเภอสังขละบุรีมีโรงแรมที่พักประมาณ 20 แห่งเป็นโรงแรม – รีสอร์ท ที่ตั้งอยู่ริมน้ำทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามข้อมูลนี้เป็นเพียงข้อมูลที่มีการแจ้งเข้ามาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีผู้ประกอบการที่พักที่เป็นชาวบ้านคอยให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นส่วนตัวอีกไม่น้อยในทุก ๆ อำเภอ ที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปสำรวจ

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเที่ยวชมบรรยากาศ ภูมิประเทศ หรือประวัติศาสตร์

การล่องแพเพื่อการเที่ยวชมทัศนียภาพเหนือน้ำในขณะรับประทานอาหาร การล่องแพอาหารเป็นที่นิยมมากในอำเภอเมืองกาญจนบุรีและมีการแข่งขันสูง การล่องแพอาหาร เป็นการล่องแพที่มีการบริการอาหาร เครื่องดื่ม และดนตรีแก่ผู้บริโภคบนแพ โดยส่วนมากจะมีเรือเสื่อห้องครัว ห้องน้ำ เป็นเสมือนร้านอาหารร้านหนึ่งบนแพ จากการสัมภาษณ์คุณจิราภรณ์ ประเสริฐสุข นายกสมาคมชาวเรือชาวแพ พบว่าในอำเภอเมืองกาญจนบุรี มีแพอาหาร มากถึง 380 หลัง และเพราะมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ทำให้มีนักท่องเที่ยวสามารถขับรถมาจากกรุงเทพมหานครเพื่อรับประทานอาหารแบบแพอาหาร มากมาย ในอำเภอไทรโยคพบที่มีการจัด

แพอาหารอยู่ข้างแต่้น้อยมาก และจากการสำรวจยังพบว่า ในรีสอร์ทบางแห่งมีการจัดให้เป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อไว้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในอำเภอทองผาภูมิและอำเภอสังขละบุรีพบว่า มีการล่องแพอาหาร มากเนื่องจากน้ำเหนืออ่างเก็บน้ำเป็นน้ำนิ่ง จึงสามารถใช้เรือลากแพออกไปล่องเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมบรรยากาศเหนืออ่างเก็บน้ำได้ทั่วประเทศ

ทิวทัศน์ของลำน้ำ ก็เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในจังหวัดกาญจนบุรี การเที่ยวชมทิวทัศน์เหนือลำน้ำของจังหวัดกาญจนบุรีมีมากมายหลายจุด ทั้งจุดที่เป็นน้ำตก เป็นถ้ำธารลอด เป็น เว็่งน้ำ เป็นอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน สภาพป่าริมสองฝั่งแม่น้ำ หรือแม้กระทั่งสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ริมฝั่งน้ำ ทิวทัศน์ลำน้ำของอำเภอสังขละบุรีมีความอุดมสมบูรณ์มาก เนื่องจากห่างไกลจากอำเภอเมือง และยังเป็นชุมชนที่ยังไม่มีความเจริญมากนัก มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาล่องเรือชมทิวทัศน์เหนือลำน้ำมากมาย ในอำเภอทองผาภูมิทิวทัศน์ของลำน้ำมีสภาพเป็นเว็่งน้ำกว้างขวางมีเกาะแก่งและหินผาสวยงามมากมาย มีชาวบ้านให้บริการล่องเรือเพื่อการชมทิวทัศน์เหนืออ่างเก็บน้ำอยู่ตลอดชายฝั่งริมอ่างเก็บน้ำ ในอำเภอไทรโยคการเที่ยวชมทิวทัศน์ของลำน้ำริมสองฝั่งลำน้ำเป็นที่นิยมมาก เนื่องจากริมฝั่งแม่น้ำแควน้อยมีถ้ำ และน้ำตกมากมาย อีกทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์บริเวณริมฝั่งลำน้ำมากมาย ในอำเภอเมืองทิวทัศน์ของลำน้ำเป็นอีกความสวยงามของอำเภอเมือง โดยเฉพาะจุดบรรจบกันของแม่น้ำแควน้อยและแม่น้ำแควใหญ่ เนื่องจากแม่น้ำทั้งสองมีสีที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนทำให้บริเวณแม่น้ำแม่กลองเห็นเป็นแม่น้ำสองสี มีความสวยงามมาก ผู้ประกอบการบางกลุ่มยังจัดให้มีการล่องแพอาหารไปตามลำน้ำเพื่อเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และทางธรรมชาติ ให้นักท่องเที่ยวชื่นชมความงามอย่างใกล้ชิด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 4.2 แสดงสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดกาญจนบุรีระหว่างปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2547

รายการ	ปีงบประมาณ			
	2547	2546	2545	2544
ผู้เยี่ยมเยือน	5,066,240	4,724,745	4,638,772	4,533,674
- ชาวไทย	4,587,508	4,105,278	3,818,918	3,720,188
- ชาวต่างประเทศ	478,732	619,467	813,854	813,486
นักท่องเที่ยว	1,675,962	1,540,940	1,566,045	1,519,532
- ชาวไทย	1,531,361	1,334,553	1,262,648	1,218,775
- ชาวต่างประเทศ	144,601	206,387	303,397	300,757
นักท่องเที่ยว	3,390,278	3,183,805	3,066,727	3,014,142
- ชาวไทย	3,056,147	2,770,725	2,556,270	2,501,413
- ชาวต่างประเทศ	334,131	413,080	510,457	512,729
ระยะเวลาพักเฉลี่ย	2.08	1.87	1.79	1.79
- ชาวไทย	2.02	1.68	1.38	1.38
- ชาวต่างประเทศ	2.75	3.07	3.49	3.44
ค่าใช้จ่าย(บาทต่อคนต่อวัน)				
ผู้เยี่ยมเยือน	1,362.86	1,219.30	1,122.75	1,099.29
- ชาวไทย	1,337.03	1,215.19	1,170.60	1,125.30
- ชาวต่างประเทศ	1,579.86	1,239.01	991.72	980.32
นักท่องเที่ยว	1,674.84	1,476.79	1,335.18	1,440.33
- ชาวไทย	1,676.43	1,521.80	1,525.29	1,531.68
- ชาวต่างประเทศ	1,895.81	1,331.28	1,022.41	1,070.14
นักท่องเที่ยว	1,047.68	934.12	928.46	927.35
- ชาวไทย	1,023.96	967.40	928.57	927.68
- ชาวต่างประเทศ	1,203.81	1,096.30	927.96	927.63
รายได้ (ล้านบาท)				
ผู้เยี่ยมเยือน	9,377.22	7,388.71	6,591.92	6,478.48
- ชาวไทย	8,221.05	6,092.34	5,034.23	4,895.69
- ชาวต่างประเทศ	1,156.17	1,296.37	1,557.69	1,582.79

ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรีมีมากขึ้นทุก ๆ ปี ดังตารางที่ 4.2 แม้เวลาที่นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างแรมในจังหวัดกาญจนบุรีของชาวต่างประเทศจะมีแนวโน้มลดลง แต่เวลาพักค้างแรมในจังหวัดกาญจนบุรีของชาวไทยเพิ่มมากขึ้น ทำให้อัตราเฉลี่ยของการพักค้างในจังหวัดกาญจนบุรีเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี อย่างไรก็ตามรายรับจากการการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีมีอัตราสูงขึ้นทุก ๆ ปี และรายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีถือได้ว่าเป็นรายได้หลักของจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำการสำรวจ จำนวนนักท่องเที่ยวสถิติการพักค้างแรมของนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 4.3 แสดงสถิตินักท่องเที่ยว ประจำปีงบประมาณ ย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี 2545 – 2547 ของอุทยานแห่งชาติเขาแหลม และอุทยานแห่งชาติไทรโยค

เดือน	อุทยานแห่งชาติเขาแหลม			อุทยานแห่งชาติไทรโยค		
	2545	2546	2547	2545	2546	2547
ตุลาคม	63	358	509	7,768	10,470	11,259
พฤศจิกายน	64	166	322	7,493	8,179	9,216
ธันวาคม	963	1486	1351	20,040	22,079	6,457
มกราคม	152	356	2322	10,851	12,924	10,653
กุมภาพันธ์	288	578	308	12,146	15,129	3,523
มีนาคม	72	180	560	9,622	12,515	5,809
เมษายน	246	442	847	19,015	36,091	12,572
พฤษภาคม	211	301	299	11,299	39,379	6,194
มิถุนายน	58	86	107	4,290	8,246	2,175
กรกฎาคม	99	226	484	8,885	13,631	-
สิงหาคม	285	220	502	10,294	11,060	-
กันยายน	135	197	390	4,226	5,926	-

ที่มา : สรุปจำนวนนักท่องเที่ยวประจำปีของอุทยานแห่งชาติเขาแหลม และอุทยานแห่งชาติไทรโยค

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวมากในช่วง ฤดูหนาว และฤดูร้อน และเดือนที่นักท่องเที่ยวจะมาท่องเที่ยวมากที่สุดจะอยู่ในเดือนธันวาคม หรือมกราคมซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาว และในช่วงเดือนเมษายน และพฤษภาคมจะเป็นอีกช่วงหนึ่งที่มีการท่องเที่ยวมาก พนักงานของอุทยานแห่งชาติกล่าวว่า เนื่องจากว่าในฤดูร้อนเป็นฤดูที่ปิดเทอมเด็ก ๆ ก็จะหยุดเรียน ผู้ปกครองก็สามารถพาเด็ก ๆ มาเที่ยวชมธรรมชาติได้ในช่วงฤดูร้อน ทั้งนี้ยังเห็นได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะมากขึ้นทุก ๆ ปีดังจะเห็นได้ว่า จากสถิติของอุทยานแห่งชาติทั้งสองแห่งมีแนวโน้มไปในทางเดียวกัน

ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยทั่ว ๆ ไปในจังหวัดกาญจนบุรีจะมีมากเป็นพิเศษในช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน แต่ในฤดูฝนก็ยังมียกนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีอยู่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการท่องเที่ยวทางบกที่เกี่ยวข้องกับน้ำในลำน้ำยังมีกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อลำน้ำทางอ้อมอื่น ๆ อีกเช่น การนั่งช้างชมไพร ที่ส่งผลกระทบต่อจากมูลของช้าง หรือการเลี้ยงช้างของแคมป์ช้าง รวมไปถึงการจัดการขยะ น้ำเสียของแคมป์ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งพบว่ามีการกระจายอยู่ทั่วไปตลอดริมแม่น้ำแควน้อย แต่จะพบมากที่สุดในพื้นที่อำเภอไทรโยค

4.2 สาเหตุ และผลกระทบของมลภาวะของน้ำในแม่น้ำแควน้อยกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี

4.2.1 มลภาวะทางน้ำในจังหวัดกาญจนบุรีด้านของสารปนเปื้อนในลำน้ำ

ในแม่น้ำแควน้อยทุก ๆ ส่วนไม่ว่าส่วนของต้นน้ำ ส่วนที่อยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์ ส่วนที่มีการท่องเที่ยว และส่วนที่แม่น้ำแควน้อยบรรจบกับแม่น้ำแควใหญ่ พบว่าในแต่ละส่วนของลำน้ำแควน้อยยังไม่มีสารปนเปื้อนทางเคมีมากนัก เนื่องจากไม่มีการทำโรงงานอุตสาหกรรม ในบริเวณแม่น้ำแควน้อย แต่ก็ยังคงมีสารปนเปื้อนจากครัวเรือน โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร โรงพยาบาล หรือ หอพักต่าง ๆ และจากการทำเกษตรกรรมในบริเวณลำน้ำในปริมาณที่ไม่มากนัก

น้ำที่จากครัวเรือนมักประกอบไปด้วยสารเคมีในครัวเรือน น้ำที่เกิดจากการใช้น้ำชำระล้างภาชนะ ผงซักฟอก สบู่ น้ำยาล้างจาน รวมถึงไขมันเป็นสารอินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับการชำระล้างด้วย และน้ำมันเครื่อง จากการสัมผัสกับหัวหน้าฝ่ายวิชาการสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี ได้ความว่า สารปนเปื้อนจากครัวเรือนเหล่านี้โดยปกติแล้วจะมีปริมาณไม่มากและอยู่ในปริมาณที่สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติสามารถบำบัดตัวเองได้ทันที จึงไม่เป็นที่น่าเป็นห่วงใด ๆ แต่กองสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรีต้องไปตรวจสอบคือในบริเวณโรงแรม หอพัก รีสอร์ท

โรงพยาบาลและสถานที่ชุมชนต่าง ๆ ที่มีคนอยู่มาก ๆ เนื่องจากว่า ที่ ๆ มีคนอาศัยอยู่มากย่อมทำให้เกิดความหนาแน่นที่มากขึ้นของของเสีย และปริมาณของของเสียและสารเคมีที่จะถูกปล่อยสู่ธรรมชาติมากขึ้นเป็นทวีคูณด้วย ซึ่งหากมีปริมาณของสารปนเปื้อนในครัวเรือนที่ถูกปล่อยออกมาสู่ธรรมชาติมากเกินไปก็อาจทำให้ธรรมชาติไม่สามารถบำบัดได้ทันทั่วทั้ง

1) สาเหตุของสารปนเปื้อนในแม่น้ำแควน้อยเนื่องมาจากชุมชน

จากการเข้าไปสำรวจในพื้นที่อำเภอสังขละบุรีในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ทั้งในส่วนของหมู่บ้านและสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากจำนวนประชากรในอำเภอสังขละบุรีมีน้อยมาก จากการพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่พบว่าสารเคมีที่ปนเปื้อนส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่ฝนชะล้างนำสารเคมี ที่เกิดจากขยะต่าง ๆ ที่เทศบาลสังขละบุรีไปทิ้งไว้บนเขาอย่างไม่ถูกสุขลักษณะและส่งกลิ่นเหม็นรบกวนชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม กองขยะที่พบเห็นมีลักษณะเป็นกองใหญ่ อยู่บนทางลาดชันของภูเขาและมีระยะห่างจากแม่น้ำที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแควน้อยไม่มากนัก แม้ว่าปัจจุบันเทศบาลอำเภอสังขละบุรีก็ได้มีการจัดการสร้างเตาเผาขยะขึ้นมาใหม่ แต่กองขยะกองเดิมก็ไม่ได้มีการจัดการใหม่ให้ถูกสุขลักษณะ ทั้งการที่เทศบาลรวมขยะไว้ที่เตาเผาขยะใหม่ไว้เป็นเวลานาน ๆ ก็ยังส่งผลกระทบต่อในเรื่องกลิ่นและเกิดเป็นมลพิษที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวผู้พบเห็นและชาวบ้าน อีกทั้งยังอาจถูกฝนชะล้างสารปนเปื้อนจากขยะเหล่านี้ลงสู่แม่น้ำได้

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตชาวบ้านส่วนใหญ่ ได้คำตอบตรงกันว่าไม่ได้ให้ความใส่ใจในเรื่องสารปนเปื้อนในแม่น้ำเท่าใดนักคือยังมีการทำความสะอาด ชำระล้าง และทิ้งเศษอาหารและสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำจนเป็นปกติ เพราะมีจำนวนประชากรน้อยทั้งยังรู้สึกว่าจะตนเองอยู่บริเวณต้นน้ำไม่มีปัญหาน้ำเสียหรือสารปนเปื้อนใด ๆ อยู่แล้ว แต่ชาวบ้านบางคนที่อยู่ใกล้ ๆ กับกองขยะกลับมีความรู้สึกไม่ดีกับกองขยะของเทศบาลว่าจะส่งผลต่อน้ำในแม่น้ำได้ เช่น คุณสมชายเจ้าของกิจการร้าน “ลุงสมชายกาแฟสด” บ่นว่ากองขยะที่เทศบาลนำมาทิ้งอยู่บนเขา นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปเที่ยวชมหมู่บ้านกะเหรี่ยงต้องเดินทางผ่านกองขี้กองนี้ไป แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการทั่วไปต่างให้ความสำคัญกับเรื่องปัญหาสารปนเปื้อนในลำน้ำน้อยมาก แต่รับรู้ว่าการกองขี้กองนี้มีกลิ่นเหม็นและเป็นทิวทัศน์ที่ไม่น่ามอง แต่ไม่มีใครใส่ใจที่จะแก้ไขแต่อย่างใด เพราะต่างก็เห็นว่าเป็นส่วนของต้นน้ำและยังธรรมชาติที่อำเภอสังขละบุรีนี้ยังมีอุดมสมบูรณ์สวยงามอยู่

ภาพที่ 4.7 แสดงความเป็นอยู่ของชาวบ้านในอำเภอสังขละบุรี บริเวณริมแม่น้ำแควน้อย

ในส่วนของอำเภอทองผาภูมิชาวบ้าน นักท่องเที่ยว และพนักงานของเขื่อนวชิราลงกรณ์อาศัยอยู่กันอย่างกลมกลืน และพึ่งพาอาศัยกัน จากการพูดคุยกับหัวหน้าแผนกตรวจสอบเขื่อนของเขื่อนวชิราลงกรณ์พบว่า มีการตรวจสอบสารปนเปื้อนในน้ำยังมีการเฝ้าระวังในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนก่อนถูกปล่อยออกลงสู่แม่น้ำแควน้อย และเนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ของชาวบ้านในอำเภอทองผาภูมิจะอยู่ในบริเวณใต้เขื่อนวชิราลงกรณ์ ชาวบ้านที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำ ก็จะทิ้งน้ำเสียที่มีสารปนเปื้อนจากครัวเรือนลงสู่แม่น้ำแควน้อยโดยตรง และบางส่วนก็ทิ้งน้ำจากครัวเรือนให้ซึมลงดินไป แต่จากการสำรวจในพื้นที่ของอำเภอทองผาภูมิ และการพูดคุยกับชาวบ้านในอำเภอทองผาภูมิ พบว่าอำเภอทองผาภูมิมีการทำไร้ สวน การเกษตรมากมายจึงมีความเป็นไปได้มากที่อาจมีการซึม การชะล้างของสารเคมีจากการเกษตรลงสู่ลำน้ำ

อำเภอไทรโยค มีความหนาแน่นของชาวบ้านมากกว่าอำเภอทองผาภูมิและสังขละบุรี ในบริเวณของอำเภอไทรโยคนี้เริ่มมีกิจการร้านค้า ร้านอาหารและการท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนมากขึ้น จากการเข้าไปสำรวจในท้องที่พบว่าชาวบ้าน และร้านอาหารส่วนใหญ่จะปล่อยเศษอาหาร และน้ำล้างภาชนะลงสู่แม่น้ำโดยตรง หรือบางบ้านก็จะล้างแล้วสากลงบนพื้นดินให้ซึมลงพื้นดินไป นอกเสียจากบางตำบลมีท่อน้ำทิ้งของเทศบาล จะทิ้งลงสู่ท่อน้ำทิ้งของเทศบาล แต่จาก

การเข้าไปดูการบำบัดน้ำเสียของบางเทศบาลตำบลบางแห่ง พบว่ายังไม่มีการจัดการเรื่องการบำบัดน้ำเสียแต่อย่างใด เพียงแต่ทำเป็นรางน้ำของเทศบาลมารวมกันแล้วปล่อยลงแม่น้ำไป หรือบางแห่งก็จะปล่อยให้ซึมลงดินไป

นอกจากนี้อำเภอไทรโยค ยังเป็นอำเภอที่มีการทำเกษตรกรรมสูงอำเภอหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี และการทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังอยู่บริเวณริมแม่น้ำ และบริเวณที่ชุ่มชื้นสามารถเข้าถึงน้ำได้ไม่ยากนัก ดังนั้นสารเคมีจำพวกยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ย ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง จึงอาจปนเปื้อนกับฝนที่ตกลงมาและชะนำสารเคมีเหล่านี้ลงสู่ลำน้ำได้

ความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำแควน้อยในเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี มีความเป็นอยู่เช่นเดียวกับชาวบ้านในอำเภอไทรโยค คืออุปโภคน้ำจากแม่น้ำแควน้อย และทิ้งน้ำที่ใช้อุปโภคแล้วกลับลงสู่แม่น้ำ บ้างก็ทิ้งให้ซึมลงดินไปซึ่งชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำแควน้อยนี้ ชาวบ้านบางส่วนยังใช้แม่น้ำในการคมนาคม ชาวบ้านบางกลุ่มก็ยังรับจ้างลากเรือ ลากแพให้กับกิจการแพพัก แพอาหาร หรือแพล่อง ที่บริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรี จากการเข้าไปสังเกตพบว่ามี การทำเกษตรกรรมตลอดสองฝั่งแม่น้ำแควน้อย จึงมีส่วนที่สารปนเปื้อนจากการทำอาชีพเกษตรกรรม ของชาวบ้าน

2) สาเหตุของสารปนเปื้อนในแม่น้ำแควน้อยเนื่องมาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จากการสำรวจพบว่ามีโรงแรม รีสอร์ท และที่พักในทุก ๆ พื้นที่ตลอดริมฝั่งแม่น้ำแควน้อยโดยรวมกิจการที่ประกอบการโดยชาวบ้านในพื้นที่ด้วย ตั้งแต่ส่วนที่เป็นต้นน้ำ อำเภอสังขละบุรี พบว่ามีโรงแรม รีสอร์ท แพพัก อยู่รวมกันมากกว่า 30 แห่ง ส่วนที่อยู่บริเวณในอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์ อำเภอทองผาภูมิ พบว่ามีโรงแรม รีสอร์ท แพพักอยู่มากกว่า 20 แห่ง ส่วนที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว อำเภอไทรโยค พบว่ามีโรงแรม รีสอร์ท แพพักมากกว่า 100 แห่ง และส่วนที่ก่อนแม่น้ำแควน้อยบรรจบกับแม่น้ำแควใหญ่เป็นแม่น้ำแม่กลอง มีมากกว่า 20 แห่ง แต่ในรายชื่อที่พักในจังหวัดกาญจนบุรีที่จัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี แจ้งว่ามีโรงแรม รีสอร์ท ที่พัก 18 แห่งในอำเภอสังขละบุรี มีโรงแรม รีสอร์ท แพพักในอำเภอทองผาภูมิ 29 แห่งในที่นี้แจ้งว่าอยู่ในบริเวณเขื่อนวชิราลงกรณ์ จำนวน 8 แห่งในอำเภอไทรโยคมีโรงแรม รีสอร์ท แพพักจำนวน 58 แห่งในอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี

การเข้าไปสังเกตในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวพบว่า โรงแรมและที่พักในอำเภอสังขละบุรียังมีการทิ้งน้ำทิ้งจากห้องครัวและห้องน้ำลงสู่ลำน้ำโดยตรง จากการพูดคุยกับผู้ประกอบการรีสอร์ทและแพพักแห่งหนึ่งกล่าวว่า ทางรีสอร์ทห้ามมิให้มีการปรุงอาหารบนแพหรือที่พัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับทางโรงแรมดีในเรื่องการทำอาหารกินบนแพ หรือ

ในที่พักดั่งนั้นพบว่าไม่มีปัญหาการทำครัว และล้างภาชนะของนักท่องเที่ยวในลำน้ำในโรงแรม หรือรีสอร์ทที่ได้มาตรฐาน แต่สำหรับที่พักบางแห่งแม้จะมีกฎที่ห้ามมิให้นักท่องเที่ยวประกอบอาหารบนแพพัก แต่ก็ยังไม่มีการจัดการน้ำทิ้งจากครัวของคนก่อนที่จะปล่อยทิ้งสู่แม่น้ำ ผู้ประกอบการรายหนึ่งในอำเภอสังขละบุรี อ้างถึงผู้ประกอบการแพพักรายย่อยที่ให้บริการเช่าแพพักและบริการล่องแพพักว่าไม่มีการกำหนดกฎข้อบังคับเช่นนี้ จึงพบว่ามีนักท่องเที่ยวประกอบอาหารและล้างภาชนะลงในลำน้ำโดยตรงอยู่มากมายหลายราย

จากที่ได้ไปทำการสำรวจในอำเภอสังขละบุรี ผู้ประกอบการที่บริเวณริมอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์หลายแห่ง พบว่าผู้ประกอบการบางรายให้ความสำคัญในเรื่องขยะมูลฝอย และคราบไขมันที่จะลงไปแหล่งน้ำ เนื่องจากตระหนักดีว่าเป็นต้นน้ำแม่น้ำของแม่น้ำแควน้อย บางที่มีการทำบ่อพักน้ำและดักไขมันแบบง่าย ๆ แต่ก็ยังมีการสร้างห้องน้ำในแพโดยมีถังรองอยู่แล้วใช้ถังสำรองอีกชั้นหนึ่ง และพบว่าไม่มีปัญหาเรื่องนักท่องเที่ยวบนในเรื่องปริมาณขยะรอบ ๆ ที่พักและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดีในการจัดการขยะดี แต่มีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ยังต้องการทำอาหารทานเองบนแพพัก ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องไม่ได้ ผู้ประกอบการจึงแก้ปัญหาโดยการลากแพไปอยู่ไกล ๆ ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นเล่นน้ำในน้ำไหลที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นได้ทำเอง

ผู้ประกอบการรีสอร์ทแห่งหนึ่งในอำเภอไทรโยคกล่าวว่า ในลุ่มแม่น้ำแควน้อยไม่มีปัญหาน้ำเน่า น้ำเสีย หรือสารปนเปื้อนในแหล่งน้ำแต่อย่างใดเนื่องจากแม่น้ำแควน้อย มีน้ำไหลแรงอยู่ตลอดเวลา และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีจิตสำนึกที่ดีขึ้นมากกว่าหลายปีก่อน คือไม่มีการทิ้งขยะลงลำน้ำ อีกทั้งมาตรการของรีสอร์ทแต่ละแห่งจะมีการดูแลสิ่งแวดล้อมในบริเวณรีสอร์ทของตนเป็นอย่างดีเพื่อผลประโยชน์ทางการตลาด ในด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวทางบกที่สามารถส่งผลกระทบต่อมลภาวะของน้ำที่พบในอำเภอไทรโยคคือ “แก้มบีช้าง” ซึ่ง สามารถส่งผลกระทบต่อน้ำได้ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4.1 การเก็บคุณภาพน้ำที่บริเวณหมู่บ้านช้างไทรโยค พบว่ามีค่า DO TCB และ FCB สูงเกินปกติซึ่งเป็นดัชนีที่บ่งบอกว่ามีสารปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำจำพวกสารอินทรีย์มาก ซึ่งหมายถึงปริมาณเชื้อโรคที่เพิ่มมากขึ้น

รีสอร์ทและแพพักส่วนใหญ่จะไม่อนุญาตให้ประกอบอาหารบนแพพัก แต่บางแห่งยังมีการอนุญาตให้อาบน้ำและทำห้องน้ำ ห้องสุขาไว้บนแพ เนื่องจากภูมิประเทศของบางรีสอร์ทเป็นหน้าผาสูงชัน ขึ้น – ลง แพพักได้ยาก แม้จะมีการทำถังรองไว้ รีสอร์ทบางแห่งไม่มีการจัดห้องน้ำบนแพพักเลย หากต้องการจะอาบน้ำหรือใช้สุขา จำเป็นต้องขึ้นมาใช้ห้องน้ำบนฝั่งที่มีการดูแลจัดการห้องน้ำน้ำทิ้งอย่างถูกต้อง รีสอร์ทบางแห่งยังมีการจัดแพอาหาร โดยทำอาหารจาก

บนฝั่งแล้วยกไปให้นักท่องเที่ยวทานบนแพ แต่พบว่ามีบางแห่งที่ยังจัดเป็นแพอาหาร ประกอบอาหาร และล้างภาชนะบนแพ ทำให้ผงซักฟอก และน้ำยาล้างจานลงไปในแม่น้ำ

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่รีสอร์ทแห่งหนึ่งกล่าวว่า การมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มา รีสอร์ทแห่งนี้ เนื่องจากประทับใจในการบริการ และสะพานที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์มากกว่าที่จะสนใจเรื่องของน้ำ แต่มีความรู้สึกดีที่เห็นน้ำในลำน้ำสะอาดไม่มีขยะลอยมากับน้ำในลำน้ำ และตนเองก็มีความตระหนักดีในการดูแลรักษาความสะอาด และเมื่อได้เข้าไปเดินสังเกตที่รีสอร์ทต่าง ๆ ในอำเภอไทรโยคพบว่ารีสอร์ทแห่งหนึ่ง มีการจัดการน้ำเสียจากการชำระล้างภาชนะ โดยการทำบ่อพักน้ำ ไม่ได้มีการจัดการให้มีบ่อดักไขมันแต่อย่างใด ซึ่งก็มีบางแห่งที่มีได้ทำการพักน้ำหรือดักไขมันแต่อย่างใดเลย ปล่อยน้ำจากห้องครัวลงสู่แม่น้ำโดยตรง รีสอร์ทแห่งหนึ่งมีการเผาขยะในที่ห่างจากแม่น้ำในระยะไม่เกิน 500 เมตรส่วนรีสอร์ทอีกแห่งหนึ่งจัดการขยะโดยการเก็บขยะใส่ถุงดำแล้วมีเทศบาลมารับไปกำจัดอีกที่หนึ่ง แต่ก็มีหลาย ๆ รีสอร์ทที่มีการจัดการเผาขยะไกลจากลำน้ำมาก

นอกจากนี้ยังพบว่า สิ่งนี้อาจก่อให้เกิดสารปนเปื้อนลงสู่แม่น้ำได้อีกทางหนึ่งคือการเผาทำลายขยะของผู้ประกอบการ และเทศบาลตำบลบางแห่ง จากการเข้าไปสังเกตในรีสอร์ทและอุทยานแห่งชาติหลายแห่งพบว่า รีสอร์ทและอุทยานแห่งชาติบางแห่งมีการเผาทำลายขยะปริมาณมากในบริเวณริมแม่น้ำไม่ห่างจากริมฝั่งแม่น้ำเท่าใดนัก ดังในภาพที่ 4.8 และภาพที่ 4.9 และอยู่ในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวจึงอาจก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่น่ามอง และสารเคมีที่หลุดจากการเผาอาจกลายเป็นสารปนเปื้อนลงสู่แม่น้ำในบริเวณใกล้เคียงได้

ภาพที่ 4.8 แสดงการเผาทำลายขยะบริเวณริมแม่น้ำแควน้อยของผู้ประกอบการ

ภาพที่ 4.9 แสดงกองขยะ ที่ถูกทิ้งไว้บริเวณริมแม่น้ำแควน้อย

เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติไทรโยคกล่าวว่า การจัดการน้ำที่จากที่พักใน อุทยานแห่งชาติไทรโยคนั้นจะใช้วิธีการให้ซึมลงดินไปโดยธรรมชาติ เนื่องจากน้ำที่จากที่พัก ส่วนมากจะไม่มีสารพิษหรือขยะย่อยได้ยากถ้ามี เจ้าหน้าที่ของอุทยานจะเข้าไปทำการเก็บกวาดทิ้ง และในแต่ละวันจะมีคนมาเข้าพักไม่มากนักและน้ำทิ้งที่มาจากที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวจะมี แต่สารอินทรีย์เป็นส่วนใหญ่ จึงไม่จำเป็นต้องทำบำบัดใด ๆ สามารถบำบัดได้โดยธรรมชาติ ส่วน เศษอาหารที่ปนมากับน้ำจะมีสัตว์เล็ก ๆ เช่น นก มากิน ส่วนที่เหลือจะถูกย่อยสลายโดยจุลินทรีย์

คุณจิราภรณ์ ประเสริฐสุข นายกสสมาคมชาวเรือชาวแพจังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่า การคมนาคมอาจก่อให้เกิดสารปนเปื้อนของน้ำมัน น้ำมันเครื่องลงสู่แหล่งน้ำได้ แต่ไม่มากเท่าใด แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากว่าอาชีพของชาวบ้านบริเวณหน้าเมืองนั้นส่วนใหญ่ จะประกอบกิจการแพอาหาร แพดิสโก้ แพพัก และท่องเที่ยวทางน้ำเป็นหลัก แต่จากการตรวจสอบ และตรวจพบแพอาหาร แพดิสโก้ แพพัก ต่างให้ความร่วมมือดีในการดูแลและอนุรักษ์แหล่ง น้ำ โดยการมีการทำถังไว้รองรับสิ่งปฏิกูลในแพกว่า 70 – 80% และจะไม่มีการทำอาหารและล้าง ภาชนะบนแพ แต่ก็ยังมีการประกอบอาหารที่ริมฝั่งของแพอาหาร – ร้านอาหารที่ริมแม่น้ำ และก็ยัง มีการล้างภาชนะที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำ และปล่อยน้ำที่ปนเปื้อนลงสู่แม่น้ำ แต่เจ้าหน้าที่ จากกรมการขนส่งทางน้ำที่ 3 และหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ เช่น สาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี

สาธารณสุขเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ต่างก็ให้ความเห็นที่แตกต่างออกไปว่า ผู้ประกอบการยังไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาน้ำเท่าที่ควร เพราะจากการตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐพบว่า ผู้ประกอบการไม่ได้มีการทำถังรองสิ่งปฏิกูลแต่อย่างใดแม้จะขอความร่วมมือไปแล้ว เนื่องจากว่า ผู้ประกอบการเหล่านั้นถือว่าเป็นสิ่งสิ้นเปลืองและต้องลงทุนในการจัดการสูง และจากการ สัมภาษณ์พนักงานคนหนึ่งของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีพบว่า เทศบาลเมืองกาญจนบุรียังไม่มี หน่วยงานที่จะลงไปในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวสูง เพื่อตรวจสอบ รีสอร์ท แพพัก และร้านอาหารต่าง ๆ ให้มีการดูแลสภาพสิ่งแวดล้อม ตรวจสอบการจัดการกับน้ำเสีย น้ำที่เกิดจากการล้างภาชนะต่าง ๆ แต่จากการเข้าไปสำรวจในบริเวณที่ประกอบกิจการร้านอาหาร แพพักที่บริเวณหน้าเมือง กาญจนบุรีพบว่า มีร้านอาหารและแพพักเป็นเพียงบางส่วนที่มีการจัดทำถังรับน้ำทิ้งจากครัวและ สิ่งปฏิกูล

เมื่อได้พูดคุยกับผู้ประกอบการโรงแรม รีสอร์ท และที่พัก เห็นว่าผู้ประกอบการ รายเล็ก ๆ ที่ยังมีรายได้ไม่มากพอ อีกทั้งยังไม่ให้ความสำคัญกับสารปนเปื้อนในน้ำเท่าใด ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของสารตกค้างจากการล้างจาน หรือการซักผ้า ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ซึ่งในการซักต้องซักทีละ มาก ๆ น้ำทิ้งที่มีสารปนเปื้อนอยู่ด้วยเหล่านี้จะถูกทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม โดยไม่มีการบำบัดใด ๆ ก่อน ทิ้งสิ้น แม้บางแห่งจะไม่ได้ปล่อยลงสู่ลำน้ำโดยตรง แต่ก็มี การปล่อยให้ซึมลงดินไป

ภาพที่ 4.10 แสดงระบบบำบัดน้ำเสียของรีสอร์ทที่มีการบำบัดน้ำเสียในอำเภอไทรโยค

กองสาธารณสุขของจังหวัดกาญจนบุรี ยังคงกล่าวให้แก่ผู้ศึกษาที่เข้าไปศึกษาว่า ปัญหาของการตรวจสอบโรงแรม รีสอร์ทและที่พัก คือการที่โรงแรม รีสอร์ท ไม่บอกจำนวนห้อง ตามความเป็นจริง และยังพบอีกว่าโรงแรมเล็ก ๆ ที่มีรายได้ไม่มากนักมักไม่มิงบในการจัดการ ดำเนินการสร้างระบบบำบัดของตนเองได้ โรงแรมขนาดกลางจะมีระบบบำบัดน้ำที่ไม่รัดกุมเท่า มาตรฐาน อาจมีการเติมคลอรีนลงไปใต้น้ำก่อนจะปล่อยทิ้งแม่น้ำ ซึ่งกองสาธารณสุขจังหวัด กาญจนบุรีให้ความเห็นว่า คลอรีนที่ถูกปล่อยลงไปใต้น้ำนั้นสามารถสลายไปเองได้จึง ไม่มีผลต่อ สิ่งแวดล้อม

4.2.2 มลภาวะทางน้ำในจังหวัดกาญจนบุรีด้านขยะและสิ่งปฏิกูล

1) สาเหตุของขยะและสิ่งปฏิกูลในแม่น้ำแควน้อยเนื่องจากชุมชน

ในส่วนของขยะสิ่งปฏิกูล ส่วนมากจะพบเห็นได้มากจากชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ และการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมน้ำ จากการสำรวจในอำเภอสังขละบุรีมีขยะในแหล่งน้ำอยู่ในอ่างเก็บ น้ำเหนือเขื่อนเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากชาวบ้านในพื้นที่ที่เข้าไปทำการประมงในบริเวณ อ่างเก็บน้ำ เพราะชาวบ้านในพื้นที่ เมื่อต้องเข้าไปนอนอยู่บนแพอาจนำอาหารหรือขนมลงไป รับประทานบนแพด้วย ทำให้พบว่ามีเศษขยะเป็นจำนวนมากถูกน้ำพัดไปเกลื่อนกลาดอยู่มากมายที่ บริเวณชายน้ำ จากการเข้าไปพบเห็นพบว่าขยะเหล่านี้ส่วนมากถูกทิ้งไว้นานแล้ว และหลาย ๆ ชิ้นยังเป็น ขยะใหม่ที่ถูกล้างไว้ในคืนก่อนวันที่เข้าไปสำรวจ

ชุมชนในสังขละบุรียังมีประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น “ลอยเรือเสดาะ เเคราะห์” ที่สามารถก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียได้ แต่เป็นประเพณีเดิมที่ทำกันมาช้านานแล้ว เพื่อเป็นการ เติศุนพระคุณน้ำและปลดปล่อยสิ่งไม่ดีให้ลอยไปกับน้ำและจะมีประเพณีนี้ในทุก ๆ เดือนเมษายน โดยในเรือเสดาะเคราะห์จะมีธงสีต่าง ๆ มากมาย หลังจากมีการลอยแล้วเรือจะลอยไปติดอยู่ตาม เกาะแก่งต่าง ๆ แล้วชาวบ้านก็จะไปลากกลับมาไว้ที่ริมฝั่งมอญ ทำให้ดูไม่น่ามองนัก เป็นสิ่งที่ทำใ้ นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณแล้วไม่สะอาด

ในอำเภอสังขละบุรี ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมน้ำบางกลุ่มก็ยังคงใช้น้ำจากแม่น้ำและ ถ่ายสิ่งปฏิกูลลงน้ำ โดยไม่มีถังรองรับการทิ้งขยะลงในแม่น้ำและการใช้น้ำในแม่น้ำในการล้างจาน อาบน้ำ เป็นเรื่องปกติของชาวบ้านบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ และชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนฝั่งบาง กลุ่มก็จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมขยะไปเผาเอง เนื่องจากยังไม่มีเก็บขยะของเทศบาลที่บริเวณหมู่บ้าน มอญ

ในส่วนของอำเภอทองผาภูมิที่บริเวณชุมชนริมอ่างเก็บน้ำ จากการสังเกตพบเห็นว่า มีขยะในบริเวณริมฝั่งน้ำในปริมาณมาก โดยไม่มีการดูแล และเมื่อเข้าไปพูดคุยกับลุงทิมซึ่งเป็น

ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพรับจ้างตากแพหรือล่องเรือกล่าวว่าขยะบริเวณนี้ กล่าวว่าบางส่วนเป็นขยะที่ชาวบ้านทิ้งไว้จริงแต่ส่วนใหญ่ก็ถูกพัดมาจากอ่างเก็บน้ำ จากการสอบถามให้ลึกลงไปอีกลุ่มทมกล่าวว่ามีชุมชนที่อาศัยอยู่ในอ่างเก็บน้ำตามเกาะแก่งต่าง ๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่ลากแพไปพักผ่อนบริเวณเกาะ ขยะบางส่วนน่าจะมาจากที่นั่น และบางส่วนก็มากจากอำเภอสังขละบุรี และนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในบริเวณอ่างเก็บน้ำ

ผู้ประกอบการร้านอาหารคนหนึ่งที่บริเวณอำเภอเมืองที่อยู่หน้าเมืองกาญจนบุรี ที่บริเวณจุดรวมกันของแม่น้ำกล่าวว่า ทางร้านต้องมีการกำจัดขยะทุก ๆ วัน แต่พอตกเย็น ก็จะมีขยะไหลมาจากต้นน้ำของรวมกันที่บริเวณร้านมากมาย ทำให้ทางร้านต้องกำจัดขยะอยู่บ่อย ๆ ซึ่งขยะส่วนมากจะไหลมาจากเหนือน้ำ ซึ่งอาจเกิดจากการทิ้งขยะของชาวบ้าน หรือนักท่องเที่ยวที่อยู่เหนือน้ำได้

2) สาเหตุของขยะ และสิ่งปฏิกูลในแม่น้ำแควน้อยเนื่องมาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ในการเข้าไปสังเกตในอำเภอสังขละบุรีได้พบเห็นว่านักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่มทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศไม่ใส่ใจในการจัดการขยะ และไม่ทำการกำจัดขยะที่ถูกวิธี ที่บริเวณสะพานมอญได้พบเห็นว่ามีชาวต่างประเทศทั้งกันกรองบุหรือลงสู่น้ำแควน้อยอย่างไม่ใส่ใจ และนักท่องเที่ยวชาวไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่กำลังเดินทางไปอำเภอสังขละบุรี ได้แวะพักผ่อนที่บริเวณน้ำตกเกริงกระเวีย ทั้งล่องโพนและดูงพลาศตกอย่างไม่ใส่ใจ จนเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวเองก็เป็นผู้ที่ทำให้เกิดมลพิษในสถานที่ท่องเที่ยว และมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ทิ้งขยะแบบไม่ใส่ใจบ้างกล่าวคือทิ้งที่บริเวณถึงขยะแต่ยังไม่มีความใส่ใจเพียงพอที่จะทิ้งให้ลงในภาชนะที่เตรียมไว้

น้ำตกเกริงกระเวีย เป็นจุดพักรถของนักท่องเที่ยวมากมายที่จะเดินทางไปอำเภอสังขละบุรีจึงมีนักท่องเที่ยวมากมายมาหยุดแวะพักรถ ชมทัศนียภาพของน้ำตก รับประทานอาหาร และซื้อขนมเพื่อการเดินทางต่อไป จึงเป็นอีกจุดหนึ่งที่เมื่อเข้าไปสังเกตบริเวณน้ำตกแล้วพบว่า มีถังขยะอยู่ หลาย ๆ ใบ มีถังขยะใบใหญ่ 2 ถังอยู่บริเวณหน้าทางเข้าน้ำตก และมีถังขยะขนาดเล็ก ๆ ที่มีฝาปิดอีกหนึ่งใบอยู่บริเวณข้าง ๆ น้ำตก บริเวณถึงขยะถึงนี้มีขยะอยู่เกลื่อนกลาดและไม่มีการจัดการน้ำไปกำจัดหรือเก็บขึ้นมาใส่ในถัง จากการเข้าไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมในบริเวณนั้นได้ความว่า ถังขยะใบใหญ่ 2 ใบเป็นของทางอุทยานแห่งชาติเขาแหลมมีการจัดการและนำไปทิ้งทุกวัน ส่วนถังขยะอีกหนึ่งใบเป็นถังขยะของร้านค้าใกล้เคียงที่มีการจัดเตรียมถังขยะไว้ให้ลูกค้า แต่ไม่มีการจัดการที่ดี ในการเข้าไปสังเกตครั้งแรกทั้งสองครั้งพบว่าแม้จะเอาฝาปิดออก

นักท่องเที่ยวที่ยังทิ้งไม่ลงถังและไม่มีการจัดการเก็บใส่ให้ลงถัง ทำให้กลายเป็นทัศนียภาพที่ไม่น่ามอง อีกทั้งขยะที่เกลื่อนกลาดเหล่านั้นบางส่วนก็อาจถูกลมพัดตกลงไปในน้ำตกได้ ดังภาพที่ 4.11

ภาพที่ 4.11 แสดงขยะริมน้ำตกเกริงกะเวียที่เกลื่อนกลาดแม้จะมีการเตรียมถังขยะไว้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปมันสำปะหลังเป็นภาชนะ เรียกว่า "KU - GREEN" เป็นการช่วยบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยใช้ผลิตภัณฑ์ KU - GREEN แทนโฟม จึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ KU - GREEN ให้มีรูปแบบของภาชนะและขนาดต่าง ๆ กัน ตามความต้องการของผู้บริโภค ได้แก่ งาน ชาม ถ้วย แก้ว แก้วกาแฟ ก่องอาหาร และถาดอาหาร หลังจากใช้งานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น ใช้เป็นส่วนผสมของอาหารสัตว์ หรือนำไปทำปุ๋ยหมักจึงไม่มีขยะเหลือทิ้งให้เป็นภาระต้องนำไปกำจัดอีก อนึ่งหากไม่มีการเก็บรวบรวมนำมาใช้ประโยชน์อีก KU - GREEN ที่ทิ้งไปจะย่อยสลายได้เองในธรรมชาติ โดยไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 4.12 แสดงภาชนะบรรจุอาหาร Ku – Green
ที่แม่ค้าในบริเวณน้ำตกเกริงกระเวียเตรียมไว้ให้บริการ

จากการเข้าสัมภาษณ์พนักงานของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมพนักงานของอุทยานได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศกำลังดำเนินการรณรงค์ให้ร้านค้าที่เข้ามาค้าขายในบริเวณอุทยานแห่งชาติใช้ผลิตภัณฑ์ภาชนะใส่อาหารของ KU - GREEN แทนการใช้โฟมและจะมีขายที่สำนักงานของอุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติเขาแหลมบริเวณน้ำตกเกริงกระเวีย ร้านค้ามากมายที่ตั้งร้านค้าอยู่ที่บริเวณนั้นที่มีภาชนะ KU – GREEN นี้ จากการพูดคุยแม่ค้าที่ตั้งร้านค้าอยู่บริเวณน้ำตกกล่าวว่าภาชนะ KU – GREEN มีราคาสูงมากจึงไม่มีร้านค้าใดนำออกมาใช้จริงนอกจากลูกค้าบางรายต้องการให้ใช้จึงจะนำออกมาใช้จึงมีการใช้กล่องโฟมเป็นปกติ

จากการพูดคุยกับนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเที่ยวในบริเวณน้ำตกเกริงกระเวีย ได้ให้ความเห็นว่านักท่องเที่ยวยังไม่เห็นมาตรการในการดูแลและขยะเพราะยังเห็นขยะอยู่เกลื่อนกลาด และได้แสดงความรู้สึกออกมาว่า “ถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไปก็ไม่อยากจะมาอีก” แต่นักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งก็แสดงความคิดเห็นว่าเข้าใจว่ามีได้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของทางอุทยานแต่ฝ่ายเดียว เพราะผู้ที่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาดก็คือนักท่องเที่ยวเอง

ผู้ประกอบการบริเวณห้วยซองกาเลียคนหนึ่ง กล่าวว่าที่ที่ตนทำมาหากินมาเป็นเวลากว่า 10 ปีนั้นเป็นที่ของกรมป่าไม้และมีได้รับอนุญาตให้มีร้านค้าได้มากเกินกว่าเขตที่ระบุไว้

เนื่องจากเนื้อชิ้นไปของลำน้ำเป็นเป็นเขตของอุทยาน “ทุ่งใหญ่นเรศวร” แต่บริเวณนี้ยังเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวชอบนำอาหารมาประกอบอาหารกินกันเอง ซึ่งมีมากพอสมควร (จนถึงขั้นไม่มีที่นั่ง ในวันที่คนมาเยอะมาก) ซึ่งอาจมีการล้างภาชนะมีคราบไขมันและทิ้งเศษขยะลงในห้วยได้ แต่ทั้งนี้จากการที่ได้เข้าไปสังเกตในพื้นที่ก็ยังเห็นว่าผู้ประกอบการบริเวณนี้เองก็ล้างภาชนะแล้วทิ้งน้ำลงในห้วยนี้เช่นกันและทำงานเป็นประจำทุก ๆ วัน

4.2.3 ผลกระทบของมลภาวะในแม่น้ำแควน้อย

1) ผลกระทบของมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

ในบริเวณของแม่น้ำแควน้อย ยังไม่พบบริเวณที่มีปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงเท่าใดนัก เนื่องจากน้ำในกระแสน้ำแควน้อยยังไหลเร็ว และธรรมชาติของแม่น้ำแควน้อยยังบำบัดน้ำให้ใสสะอาดได้ทันอยู่เสมอ ผลกระทบของมลภาวะที่พบต่อสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามมลภาวะที่เป็นพิษในบางบริเวณเช่นบริเวณริมอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์ ที่มีขยะลงไปอยู่มาก อาจทำให้ปริมาณออกซิเจนภายในน้ำลดน้อยลง ส่งผลให้ปลา สัตว์น้ำ และสิ่งมีชีวิตมีจำนวนลดลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ภายในแม่น้ำแควน้อยได้

คุณกำธร ล้อวงศ์งาม อดีตนายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ยังให้ข้อมูลว่า สาเหตุที่น้ำในแม่น้ำแควน้อยไม่เกิดอาการเน่า - เสียเพราะ แม่น้ำแควน้อยเป็นแม่น้ำที่มีการไหลตลอดเวลา ไม่มีจุดที่เป็นน้ำนิ่ง นอกจากบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน ซึ่งกระแสน้ำที่ไหลตลอดเวลาจะทำให้ น้ำมีการเติมออกซิเจนอยู่ตลอดเวลา และสารพิษ สารปนเปื้อนก็จะถูกพัดไปกับแม่น้ำ

2) ผลกระทบของมลภาวะต่อชุมชน

ในบริเวณริมแม่น้ำแควน้อย ที่บริเวณอำเภอทองผาภูมิชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมอ่างเก็บน้ำซึ่งมีสภาพน้ำในบริเวณนั้นเป็นน้ำนิ่ง มีขยะลอยขึ้นมาเกยอยู่ในหมู่บ้านมากมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาทางด้าน สาธารณสุข น้ำเสียเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคต่าง ๆ ทำให้เกิดการระบาดของเช่นอหิวาต์ ไทฟอยด์ บิด และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงที่เป็นพาหะของโรคหลายชนิด เช่น มาลาเรีย ไข้เลือดออก และถ้าน้ำนั้นมีสารพิษอยู่มาก สารพิษเหล่านั้นจะสะสมอยู่ในสัตว์และพืชน้ำ ซึ่งเมื่อเราบริโภคเข้าไปทำให้เป็นโรคต่าง ๆ ได้การอุปโภคและบริโภค

การประมง น้ำเสียทำให้ออกซิเจนในแหล่งน้ำลดลงจนถึงขาดแคลนได้ อันเป็นสาเหตุทำให้สัตว์น้ำต่าง ๆ ลดปริมาณลงจนอาจจะสูญพันธุ์ไปได้ในที่สุด เพราะไม่อาจจะดำรงชีวิตแพร่พันธุ์ได้อย่างปกติ

เนื่องจากชาวบ้านในบริเวณสองฝั่งแม่น้ำแควน้อยตลอดแม่น้ำ ตั้งแต่อำเภอสังขละบุรี ไปตลอดจนถึงอำเภอเมือง มีอาชีพการเกษตรเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากการเข้าไปสำรวจพบว่า มีทั้งข้าวโพด อ้อย และมันสำปะหลัง ดังนั้นมลภาวะทางน้ำจึงอาจส่งผลกระทบต่อเกษตรกรของชุมชน น้ำเสียมีสภาพเป็นกรดเป็นด่างไม่เหมาะต่อการเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่นอกจากนี้ยังอาจเป็นพิษต่อสัตว์เลี้ยงอีกด้วย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป

3) ผลกระทบของมลภาวะต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

มลภาวะทางน้ำที่มีผลกระทบต่อท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี แม้ว่าทั้งในเรื่องของขยะและสารปนเปื้อนพบว่ามีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากชาวบ้าน แต่คุณปรเมศวร์ อมาตยกุล ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ได้ระบุว่า ส่วนมากสาเหตุของปัญหาก็มาจากตัวนักท่องเที่ยวเอง เช่นเดียวกับข้อมูลจากคุณเบญจพร สมโสภณ เจ้าหน้าที่งานสุขาภิบาล 6 หัวหน้ากำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ที่ให้ข้อมูลว่า ขยะในจังหวัดกาญจนบุรีจะมีปริมาณมากขึ้นกว่าเท่าตัวในวันหยุด เนื่องมาจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี คุณปรเมศวร์ อมาตยกุล ยังกล่าวต่อไปว่า ปัญหาหลักที่กระทบต่อการท่องเที่ยวจริง ๆ ก็คือเรื่องของปัญหาขยะ นอกเสียจากการที่มีความรุนแรงของสารปนเปื้อนมาจนเป็นอันตรายต่อการท่องเที่ยวในลำน้ำ และเสื่อมสภาพลงได้ นำไปเผยแพร่จนเป็นผลกระทบต่อการตัดสินใจในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งตรงกับแนวความคิดของคุณพีรวัส หัวหน้าฝ่ายแผนและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และ หัวหน้าฝ่ายควบคุมมลพิษ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งได้กล่าวว่า สารปนเปื้อนแทบจะไม่มีผลกระทบต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด หรือมีบ้างแต่น้อยมาก ๆ อย่างไรก็ตาม

คุณปรเมศวร์ อมาตยกุล ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังกล่าวอีกว่า ขยะในแม่น้ำเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อท่องเที่ยวโดยตรง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ เกิดทัศนียภาพที่ไม่น่ามอง ซึ่งตรงกับการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่บริเวณน้ำตกเกริงกะเวียพบว่า นักท่องเที่ยวไม่ชอบขยะที่อยู่บริเวณน้ำตกเท่าใดนัก และยังคงกล่าวว่าหากเป็นอย่างนี้ต่อไป นักท่องเที่ยวก็อาจจะไม่มาท่องเที่ยวที่นี่อีก และจะส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจต่อไป

คุณพีรวัส หัวหน้าฝ่ายแผนและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และหัวหน้าฝ่ายควบคุมมลพิษ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาญจนบุรีกล่าวว่า สารปนเปื้อนในลำน้ำไม่มีผลกระทบต่อท่องเที่ยวแต่อย่างใดเนื่องจากว่า นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่คิดว่าไม่ได้ใช้น้ำในแม่น้ำโดยตรง เช่น น้ำใช้จากโรงแรมหรือรีสอร์ทที่น่าจะเป็นน้ำประปา และปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะใช้น้ำดื่มจากขวดเป็นส่วนใหญ่ ปรเมศวร์ อมาตยกุล ผู้อำนวยการการท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรีก็กล่าวไปในแนวทางเดียวกันว่า เรื่องของสารปนเปื้อนในแม่น้ำ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว นอกเสียจากว่าเป็นวิกฤตขั้นรุนแรงจนมีการประกาศ หรือ สื่อมวลชนนำไปเผยแพร่ อาจทำให้นักท่องเที่ยวหวาดกลัว และกังวล จนส่งผลกระทบต่อ การเดินทาง

4.3 สถานการณ์น้ำหลาก น้ำท่วม และผลกระทบของน้ำหลากในแม่น้ำแควน้อยกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี

4.3.1 น้ำหลาก

จากการสำรวจพบว่าปัญหาน้ำหลากในจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะลุ่มน้ำแควน้อยมีปัญหาน้ำหลากน้อยมาก เนื่องจากภูเขาส่วนใหญ่เป็นภูเขาขนาดเล็กสูงไม่มากนัก และโดยมากจะเกิดขึ้นในบริเวณป่า เขา จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ของผู้ศึกษาพบว่าไม่พบว่ามีปัญหาน้ำหลากในอำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอเมืองกาญจนบุรี แต่พบว่ามีน้ำหลากที่บริเวณชายแดน ไทย – พม่าในอำเภอไทรโยค และบริเวณห้วยซองกาเลียเล็กน้อย

จากการที่ได้พูดคุยกับผู้ประกอบการที่ที่บริเวณห้วยซองกาเลียได้ความว่า ในฤดูฝนจะมีน้ำที่ไหลหลากอย่างแรงจากภูเขาจากเขตป่าสงวนทุ่งใหญ่นเรศวร ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการร้านอาหารเล็ก ๆ ที่บริเวณห้วยซองกาเลียต้องปิดกิจการตลอดฤดูฝน เพราะน้ำไหลหลากรุนแรงมาก ทำให้ไม่สามารถนักท่องเที่ยวไม่สามารถลงมาท่องเที่ยว และไม่สามารถมาเล่นน้ำได้ ผู้ประกอบการบริเวณห้วยซองกาเลียจึงสร้างร้านที่สามารถรื้อถอนหนีน้ำได้ทัน น้ำที่ไหลหลากจากห้วยซองกาเลียจะไหลไปลงสู่แม่น้ำแควน้อยบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวิเชียรลงกรร ที่อำเภอสังขละบุรี

ในอำเภอไทรโยคพบว่า ปัญหาน้ำหลากส่วนมากจะหลากในฤดูฝน โดยที่น้ำฝนไหลหลากลงมาที่แม่น้ำน้อยซึ่งเป็นลำห้วยเล็ก ๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อยที่บริเวณหมู่บ้านแม่น้ำน้อย ตำบลแก่งประหลอม อำเภอไทรโยค โดยพัดพาดินตะกอน ท่อนซุง และต้นไม้ใหญ่ ต้นไม้เล็กมากับน้ำ ทำให้น้ำในแม่น้ำขุ่นและไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านได้

ซึ่งเดิมที่ชาวบ้านบริเวณหมู่บ้านแม่น้ำน้อยจะบริโภคน้ำจากแม่น้ำ น้ำฝน และน้ำบาดาล แต่เมื่อมีปัญหาน้ำหลากในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านที่บริเวณหมู่บ้านแม่น้ำน้อยต้องอาศัยใช้น้ำอุปโภคจากน้ำฝน และน้ำดื่ม น้ำกินจากน้ำบาดาลแทน

การที่บริเวณหมู่บ้านแม่น้ำน้อยถูกน้ำไหลหลาก พัดพาโคลนตมมาท่วมหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านแม่น้ำน้อยพบปัญหาน้ำท่วม น้ำหลากพัดพาบ้านและสิ่งต่าง ๆ ไปจนหมดสิ้น

ชาวบ้านในบริเวณนั้นเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “น้ำแตก” และทุกครั้งที่ปัญหา น้ำหลากจะทำให้ชาวบ้านไม่มีน้ำสะอาดใช้ต้องใช้ น้ำฝนเพียงอย่างเดียว ชาวบ้านยังให้ข้อมูลอีกว่า น้ำแตกแต่ละครั้งจะมีระดับน้ำที่สูงมาก ทำให้ระดับน้ำขึ้นสูงกว่าระดับน้ำปกติเกินกว่า 20 เมตร คือท่วมป่าไม้ทั้งหมดจนเห็นแต่ยอดไม้และยอดเขาเท่านั้น

น้ำหลากจากแม่น้ำน้อยทุก ๆ ครั้งจะส่งผลทำให้น้ำในแม่น้ำแควน้อยกลายเป็นสีแดงขุ่น ความสวยงามของสองฝั่งน้ำจะถูกคุกกรุ่นไปจนสิ้น ความสวยงามจะหายไปกับดินตะกอนที่ถูกพัดมาจากภูเขา และน้ำที่เป็นสีแดงขุ่นน้ำจะพัดพาหน้าดินที่มีแร่ธาตุอาหารที่สำคัญของการเกษตร และน้ำที่ไหลหลากก็อาจจะพัดพาธาตุโลหะอันตรายปนเปื้อนมากับสายน้ำได้ และหน้าดิน และสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกพัดมากับสายน้ำอาจถูกน้ำพัดพาไปพังคั้ง และหรือทับถมบนคั้งที่เคยเป็นป่าไม้ทำให้ต้นไม้เล็ก ๆ ในป่าละเมาะริมน้ำบางส่วนตายไป ทักษณภาพของป่าที่เขียวสดที่อยู่ริมน้ำก็จะหายไป น้ำในแม่น้ำก็จะกลายเป็นสีแดงฉานก็ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัยในการท่องเที่ยว และกังวลในเรื่องความปลอดภัยของตน

ภาพที่ 4.13 แสดงจุดที่แม่น้ำน้อยไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อย

ภาพที่ 4.14 รูปแสดงเศษซากไม้ที่ถูกร่น้ำหลากน้ำท่วม พัดพามาติดที่บริเวณใต้สะพาน

4.3.2 น้ำท่วม

1) สาเหตุและสภาพน้ำท่วมในแม่น้ำแควน้อยจังหวัดกาญจนบุรี

จากการพูดคุยกับชาวบ้านและผู้ประกอบการต่างมีความเชื่อเกี่ยวกับน้ำท่วม - น้ำหลากไม่เหมือนกันแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือกลุ่มที่เชื่อว่าสาเหตุของน้ำท่วม - น้ำหลากมาจากการปล่อยน้ำของเขื่อนเนื่องจากว่าเขื่อนระบายน้ำไม่ทัน และกลุ่มที่เชื่อว่าสาเหตุของน้ำท่วม - น้ำหลากมาจากธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล และปริมาณน้ำฝน ทำให้น้ำหลากลงมาจากเขาที่แม่น้ำน้อยและไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อยก่อให้เกิดเป็นปัญหาน้ำท่วม

ห้วยซองกาเลียอยู่ในบริเวณที่ติดต่อกับทุ่งใหญ่นเรศวร จึงอยู่ในบริเวณที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ในแต่ละปีในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำหลากลงมาจากภูเขาทำให้น้ำท่วมบริเวณห้วยซองกาเลีย จากการสอบถามผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง ที่บริเวณห้วยซองกาเลีย ในบริเวณอำเภอสังขละบุรี ซึ่งมีอยู่ด้วยกันประมาณ 10 ร้านพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวจากท้องถิ่นมาเที่ยวมากกว่า และส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการ พ่อค้าแม่ค้า และชาวบ้านจริง ๆ ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ จะมีน้อย และมีนักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัดเข้ามาเที่ยวน้อยมากเนื่องจากไม่มีการประชาสัมพันธ์

จากการสัมภาษณ์ คุณบัญชา เขียวสดีใส พนักงานช่างระดับ 6 แผนกบำรุงรักษา
 เชื้อน พนักงานของเขื่อนวชิราลงกรณ์ ได้ให้ข้อมูลว่าการปล่อยน้ำของเขื่อนมิได้ปล่อยตาม
 อำเภोज แต่เนื่องจากเขื่อนวชิราลงกรณ์เป็นเขื่อนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการชลประทานเป็นหลัก แต่
 การผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นเพียงวัตถุประสงค์รอง ดังนั้นการปล่อยน้ำของเขื่อนในแต่ละครั้งจะถูก
 ควบคุมโดยเขื่อนแม่กลองที่กั้นแม่น้ำแม่กลองอยู่ที่อำเภอท่าม่วงจังหวัดกาญจนบุรี ดังนั้นการปล่อย
 น้ำของเขื่อนจึงอยู่ในระดับ และปริมาณที่ปลอดภัย คงที่ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อชาวบ้าน พร้อม
 กันนี้ยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำเหนือเขื่อน กับอัตราการปล่อยน้ำในแต่ละวันของเขื่อน
 วชิราลงกรณ์ไว้อีกด้วยดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงอัตราการปล่อยน้ำของเขื่อนวชิราลงกรณ์รวมในแต่ละเดือนตั้งแต่ปี 2545 - 2547

เดือน	อัตราการปล่อยน้ำ (ล้านลูกบาศก์เมตร MCM)		
	2545	2546	2547
มกราคม	361.3047	514.1691	393.5722
กุมภาพันธ์	461.0176	518.2557	483.7823
มีนาคม	648.1381	587.2504	646.5335
เมษายน	644.9341	561.2728	614.7612
พฤษภาคม	597.0012	588.4035	427.1487
มิถุนายน	509.0948	499.8385	252.9643
กรกฎาคม	452.1007	407.1133	412.9275
สิงหาคม	874.2367	452.7138	528.7835
กันยายน	1133.6840	252.0409	478.6920
ตุลาคม	786.5191	225.7859	256.4562
พฤศจิกายน	484.1498	322.8532	-
ธันวาคม	341.9232	319.2404	-

ที่มา : แผนกบำรุงรักษาเขื่อนวชิราลงกรณ์

4.3.3 ผลกระทบของปัญหาน้ำหลาก และน้ำท่วมในแม่น้ำแควน้อย

1) ผลกระทบของน้ำหลากและน้ำท่วมต่อสิ่งแวดล้อม

เจ้าของกิจการรีสอร์ตที่ท่านหนึ่งในอำเภอไทรโยคกล่าวว่า ปัญหาน้ำท่วมส่งผลกระทบต่อ ปัญหามลพิษ และปัญหาการตื่นเงินของลำน้ำ ซึ่งจะยังเป็นปัญหาให้เกิดปัญหาน้ำท่วมมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก น้ำที่พัดพาสามารถพัดพาดินตะกอน และแร่ธาตุมาจากต้นน้ำ เมื่อกระแสที่ท่วมน้ำไหลผ่านในจุดที่เป็นสารอันตราย ถึงขยะ รวมทั้งบ่อเกรอะ หรือบ่อคักไขมันของ รีสอร์ตหรือโรงแรมต่าง ๆ จะส่งผลตามมาให้กับห้องน้ำ และระบบบำบัดน้ำของโรงแรมและรีสอร์ตนั้น ๆ เต็ม จากนั้นสารปนเปื้อนที่สกปรกกับเชื้อโรคจากบ่อเกรอะอาจปนเปื้อนอยู่ในน้ำที่ท่วม และไหลแรงมานี้ ไปทับถมอยู่ในบริเวณก้นแม่น้ำ และอ่างเก็บน้ำ ทำให้อ่างเก็บน้ำ และแม่น้ำตื่นเงินได้

เมื่อเข้าไปสังเกตและการสอบถามผู้ประกอบการแห่งหนึ่งในอำเภอไทรโยค พบว่า น้ำท่วมจะทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาคือการเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศอย่างถาวร คือแนวของแม่น้ำที่ถูกน้ำท่วม จะมีโคลนตมมาทำให้ท้องน้ำตื่นเงินทำให้ระดับเกิดปัญหาน้ำท่วมได้บ่อยขึ้น และเกิดภูมิประเทศที่เปลี่ยนไปบางแห่งเกิดเป็นเนิน และโคกสูงขึ้นมากลางแม่น้ำซึ่งจะทำให้แนวการไหลของน้ำในแม่น้ำเปลี่ยนทิศทางไป

2) ผลกระทบของน้ำหลากและน้ำท่วมต่อชุมชน

คุณบัญชา เขียวสกลไสยกล่าวอีกว่าการที่รีสอร์ตต่าง ๆ ในบริเวณอ่างเก็บน้ำพบกับน้ำท่วมบ้าง เนื่องจากคลื่นลาดลงไปในอ่างเก็บน้ำมากกว่าที่อำเภอสังขละบุรี ทำให้ผู้ประกอบการ และชาวบ้านสามารถสร้างรีสอร์ตลงไปในอ่างเก็บน้ำได้มาก จึงพบกับปัญหาน้ำท่วมบ้างเล็กน้อย แต่ก็จะมีหน่วยงานของเขื่อนมาบอกเตือนให้ทราบล่วงหน้าก่อน จึงไม่ค่อยพบปัญหาด้านเศรษฐกิจเท่าใดนัก

แต่จากการเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนต่างก็พบกับปัญหาน้ำท่วม โดยที่ไม่มีหน่วยงานของเขื่อนมาแจ้งล่วงหน้าเหมือนกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพราะมีหลายบ้านทำให้หน่วยงานไม่สามารถลงไปแจ้งได้อย่างทั่วถึง แต่ชาวบ้านที่นี่ก็ใช้วิธีการสังเกตระดับน้ำในการเตรียมพร้อมหนีน้ำ บ้างก็ขนของหนีขึ้นแพของตน บ้างก็หนีขึ้นบ้านที่อยู่สูงขึ้นไป บางคนไม่มีแพหรือบ้านที่อยู่สูงก็จำเป็นต้องเช่าแพในการขนของไปเก็บไว้ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ ชีวิตประจำวันของชาวบ้าน และเศรษฐกิจของชาวบ้านในบริเวณ นั้น ๆ

ที่บริเวณหมู่บ้านแม่น้ำน้อยอำเภอไทรโยค ชาวบ้านที่เคยอุปโภคบริโภคน้ำจากแม่น้ำแควน้อย แต่เมื่อน้ำท่วมน้ำจะพัดพาโคลน ตม หน้าดิน และท่อนไม้ ท่อนซุงมากับแม่น้ำทำให้

ชาวบ้านในบริเวณนั้นไม่สามารถใช้น้ำจากแม่น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ได้ จึงได้เตรองน้ำฝนใช้เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ทั้งนั้นปัญหาน้ำหลาก - น้ำท่วมที่พัดพาโคลนตม และสิ่งปฏิกูล เชื้อโรคปนเปื้อนมากับน้ำนั้นจะส่งผลต่อมาให้ชาวบ้านที่ต้องใช้น้ำในแม่น้ำนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ลดลง

3) ผลกระทบของน้ำหลากและน้ำท่วมต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการคนหนึ่งบ่นว่า น้ำที่ห้วยของกาเลียนี้จะท่วมทุกปีเป็นเช่นนี้ทุกปีเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว น้ำที่ห้วยของกาเลียนี้ในฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคมจะท่วมสูงมากจนถึงสะพาน (มิดถึงปลูกสร้างร้านค้าของผู้ประกอบการ) และต้องทำการรื้อถอนหินน้ำทุกครั้งแล้วลงมาปลูกใหม่เมื่อน้ำลด และทางรัฐมิได้มีส่วนช่วยในการดูแลแก้ไขปัญหานี้แต่อย่างใด ถนนที่บริเวณริมแม่น้ำนี้ที่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพบริเวณนั้นต้องช่วยกันทำถนนกันเอง โดยการโยนหินลงไป ในหลุมบ่อที่น้ำกัดเซาะพังเพื่อให้รถและคนสัญจรได้ แต่ทุกครั้งเมื่อน้ำท่วมอิฐหินที่เอาลงมาทำถนนก็จะแตกและลอยไปตามกระแสน้ำทำให้ต้องทำถนนกันเองใหม่ทุก ๆ ครั้งที่เกิดปัญหาน้ำท่วม

จากการพูดคุยกับพ่อค้าแม่ค้าในบริเวณน้ำตกเกริงกะเวีย พบว่าไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม หรือน้ำหลากแต่อย่างใด และจากการพูดคุยกับที่ทำการของอุทยานเขาแหลมพบว่า ถ้ามีข่าวเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วม นักท่องเที่ยวจะโทรมาสอบถามเรื่องความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ผู้ประกอบการรีสอร์ทกิจกรรมแห่งหนึ่งในบริเวณอำเภอสังขละบุรี กล่าวว่า พบว่ามีปัญหาน้ำท่วมบ้าง แต่จะไม่ท่วมถึงบ้านที่อยู่อาศัย ในฤดูฝนนักท่องเที่ยวจะมาน้อยลง แต่จะยังคงมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเพราะชอบน้ำแรงดี

จากการเข้าไปสังเกต พบว่าปัญหาน้ำท่วมของแม่น้ำแควน้อยในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนวชิราลงกรณ์มีปัญหาน้อยมาก เนื่องจากอ่างเก็บน้ำของเขื่อนมีปริมาตรที่กว้างใหญ่มาก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ ระดับน้ำก็จะยังคงมีความเปลี่ยนแปลงไม่มาก ซึ่งแสดงถึงปริมาณน้ำในเขื่อนในแต่ละวัน และระดับน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อฝนตกลงมาจึงหรือน้ำหลากจากภูเขาจึงไม่ส่งผลกระทบต่อระดับน้ำมากนัก จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการรีสอร์ทที่บริเวณอ่างเก็บน้ำ พบว่ามีประวัติน้ำท่วมเพียงครั้งเดียว คือในปี 2534 แต่ก่อนที่น้ำจะท่วมทางเขื่อนจะส่งเจ้าหน้าที่ลงมาบอกชาวบ้านและรีสอร์ทกิจการในพื้นที่ก่อนประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง ทำให้มีการย้ายของได้ทันทั่วทั้งที่ จึงส่งผลกระทบต่อกิจการรีสอร์ทเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

อำเภอไทรโยคเป็นอำเภอที่มีการทำรีสอร์ทและกิจกรรมทางน้ำมากมาย ปัญหาน้ำท่วมในอำเภอไทรโยค จึงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อกิจการการท่องเที่ยวของรีสอร์ทเหล่านั้น ผู้ประกอบการรีสอร์ทหลาย ๆ แห่งต้องพบกับปัญหาน้ำท่วม ส่งผลทำให้สูญเสียรายได้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการรีสอร์ทแห่งหนึ่งในอำเภอไทรโยค ผู้ประกอบการท่านนั้นกล่าวว่า น้ำท่วม

แต่ครั้งก่อนให้เกิดปัญหาน้ำซัดตลิ่งให้พังหายไปหลาย ๆ ส่วน และนำดินจากตลิ่งน้ำมาทับถมสนามหญ้าที่ปลูกต้นไม้ ต้นหญ้าไว้ และบางครั้งอัตราการขึ้นของน้ำก็เร็วมากจนการขนย้ายของไม่ทัน ทำให้เกิดความเสียหายต่อรีสอร์ทที่ราวละกว่าล้านบาท ในบางครั้งยังส่งผลถึงการท่องเที่ยว โดยการที่รีสอร์ทไม่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ในช่วงเวลาที่น้ำท่วม

ผู้ประกอบการรีสอร์ทอีกแห่งหนึ่งที่ปลูกรีสอร์ทไว้ริมแม่น้ำเช่นกัน ได้กล่าวว่าผลกระทบของน้ำท่วมในอำเภอไชโยแต่ละครั้งส่งผลกระทบต่อรีสอร์ทมากมายหลายแห่ง และรีสอร์ทที่มีชื่อดัง มากมายของจังหวัดกาญจนบุรีก็ยังคงต้องพบกับปัญหาน้ำท่วมเช่นกัน ผู้ประกอบการรายนี้ได้ให้ข้อมูลคร่าว ๆ ของผลกระทบโดยรวมของทุก ๆ รีสอร์ทรวมกันมากกว่า 10 ล้านบาทในการที่น้ำท่วมแต่ละครั้ง อย่างไรก็ตามจากการเข้าไปพูดคุยกับปลัดอำเภอไชโย ชาติรี คงสุวรรณ ปลัดอำเภอไชโย และเทศบาลอำเภอไชโย พบว่ายังไม่เคยมีการเก็บรวบรวมสรุป หรือประเมินความเสียหายของกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอไชโยหลังจากมีปัญหาน้ำท่วมในแต่ละครั้ง

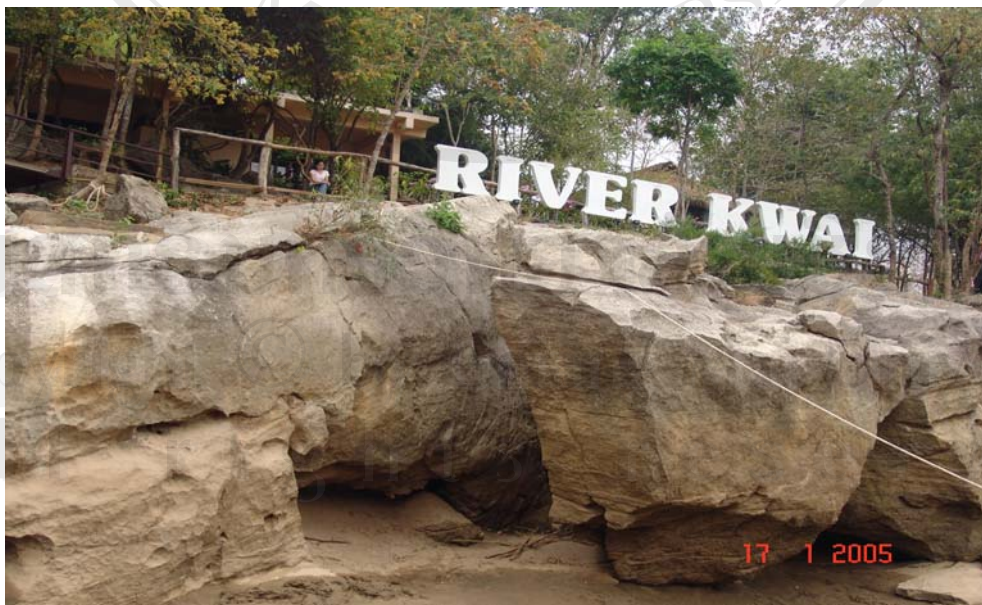

ภาพที่ 4.15 (ก) แสดงน้ำท่วมรีสอร์ท ที่พักในอำเภอไชโย จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 4.15 (ข) แสดงน้ำท่วมรีสอร์ท ที่พักในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

จากการเข้าไปสังเกต รีสอร์ทในอำเภอไทรโยคบางแห่งที่สร้างรีสอร์ทที่อยู่สูงจากตลิ่งหรือบนหน้าผา ดังภาพที่ 4.16 จึงทำให้น้ำที่ท่วมไม่มีผลกระทบต่อรีสอร์ท รีสอร์ทแห่งหนึ่งที่คุณศึกษาได้เข้าไปสังเกตพบว่า สร้างอยู่บนหน้าผาสูงและทำบันไดลงไปแม่น้ำ ทำให้เมื่อเวลาน้ำท่วมระดับน้ำจึงไม่มีผลต่อตัวรีสอร์ทแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการก็ต้องลากแพไปผูกไว้อีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำเพื่อหลบกระแสน้ำที่เชี่ยวกราด เพราะแพอาจหลุดลอยไปกับกระแสน้ำได้

ภาพที่ 4.16 แสดงการสร้างรีสอร์ท ที่พักบนหน้าผา ของผู้ประกอบการแห่งหนึ่งในอำเภอไทรโยค

แต่ในการสำรวจในบริเวณหมู่บ้านแม่นํ่าน้อยและจากการพูดคุยกับชาวบ้าน มีรีสอร์ทร้างแห่งหนึ่งที่ต้องปิดกิจการไปเนื่องจากว่าปลูกรีสอร์ทในทำเลที่ใกล้กับแม่นํ้า ดังภาพที่ 4.17 ตรงข้ามกับจุดที่แม่นํ่าน้อยไหลลงมาที่แม่นํ้าแควน้อย ต้องประสบกับปัญหานํ้าท่วมบ่อยครั้งจนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ต้องปิดกิจการลง

ภาพที่ 4.17 แสดงรูปของรีสอร์ทร้างที่ต้องปิดกิจการเนื่องจากปัญหานํ้าท่วมบ่อยครั้งในอำเภอไทรโยค

ที่อุทยานแห่งชาติไทรโยค เจ้าหน้าที่ของอุทยานบอกว่า นํ้าในบริเวณนํ้าตกไทรโยคใหญ่ ไม่พบว่ามียุทธินํ้าท่วมใด ๆ เลยตลอดปีแม้ว่าแม่นํ้าแควน้อยจะท่วมเอ่อที่บริเวณนํ้าตกไทรโยคใหญ่ก็ยังมีปริมาณนํ้าที่เท่าเดิมและคงที่ตลอดทั้งปี

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่บริเวณอำเภอไทรโยค กล่าวว่เรื่องนํ้าหลากนํ้าท่วมไม่เป็นปัญหาใด ๆ เพราะก่อนจะเดินทางจะทำการสำรวจและจะมีการตรวจสอบกับอุทยานแห่งชาติก่อนล่วงหน้า แต่ถ้าท่วมในจุดที่จะไปเที่ยวก็จะไม่ไป

คุณจิราภรณ์ ประเสริฐสุข นายกสภาคมาชชาวเรือชาวแพพบว่าอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรีก็เคยพบว่ามีปัญหานํ้าท่วมครั้งหนึ่งเมื่อปี 2534 เนื่องจากว่าเมื่อปี 2534 มีปัญหานํ้าในแม่นํ้าแควน้อย และแม่นํ้าแควใหญ่ท่วมพร้อม ๆ กัน จึงส่งผลให้แม่นํ้ากลองไหลไม่ทันที่จะระบายนํ้าที่มีปริมาณมากได้ ทำให้เกิดเป็นปัญหานํ้าท่วมที่บริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรี ส่งผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยว หลายล้านบาท

ปัญหาน้ำท่วมในแม่น้ำแควน้อย มีปัญหาจากสภาพน้ำที่ไหลหลากในตำบล
แก่งประหลอม ในอำเภอไทรโยค ดังนั้นการที่น้ำท่วมในแม่น้ำแควน้อยจึงเริ่มมีปัญหานี้ในช่วงตั้งแต่
อำเภอไทรโยคลงไปจนถึงอำเภอเมืองเพียงบางส่วน เนื่องจากในบริเวณที่แม่น้ำแม่แควใหญ่และ
แม่น้ำแควน้อยมาบรรจบกันบริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรี กลายเป็นแม่น้ำแม่กลองเป็นที่ราบลุ่ม
บริเวณกว้าง และมีขอบตลิ่งของแม่น้ำแม่กลองกว้างกว่า ทำให้อัตราการไหลของน้ำในแม่น้ำแม่
กลองไหลได้เร็วเพียงพอที่จะระบายที่เพิ่มมากขึ้นจากแม่น้ำแควน้อย จึงไม่พบว่าปัญหาน้ำท่วมที่
ริมแม่น้ำที่อำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี

คุณประเมศวร์ อมาตยกุล ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกล่าวว่า
เชื่อนวชิราลงกรณก็มีส่วนที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม คุณประเมศวร์ อมาตยกุล ผู้อำนวยการ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรียังกล่าวอีกว่า น้ำท่วมในแต่ละครั้งก่อให้เกิดปัญหาที่
พักไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวจะลดลง อีกทั้งปัญหาน้ำ
ท่วมยังทำลายทัศนียภาพของลำน้ำ หากยังมีทัศนียภาพที่ดี และสวยงามก็อาจถูกบดบังโดยระดับน้ำ
ทำให้ความสวยงามของสองฝั่งลำน้ำลดน้อยลง อีกทั้งกระแสน้ำที่ท่วมขึ้นมาจะพัดพาสิ่งปฏิกูล
สารปนเปื้อน ขยะ โคลนตม แร่ธาตุ และธาตุโลหะ ต่าง ๆ ให้ลอยไปตามแม่น้ำ และไปทับถมอยู่ที่
บริเวณ โขดหิน แอ่งน้ำ แก่งน้ำ ต่าง ๆ รวมถึงบริเวณอ่างเก็บน้ำของเขื่อนหรือฝายเก็บน้ำ

4.4 สาเหตุและผลกระทบของระดับน้ำในแม่น้ำแควน้อยกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดกาญจนบุรี

4.4.1 สาเหตุระดับน้ำในแม่น้ำแควน้อย

จากการสังเกต และเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านในอำเภอสังขละบุรีกล่าวว่า ระดับน้ำใน
แม่น้ำแควน้อยในอำเภอสังขละบุรีมาจากปริมาณน้ำฝน น้ำที่ไหลหลากมาจากภูเขา และจากการ
สอบถามชาวบ้านไม่ได้คิดว่าการปล่อยน้ำของเขื่อนวชิราลงกรณมีส่วนทำให้น้ำขึ้น - น้ำลง เพราะ
เห็นว่าอยู่ห่างไกลจากเขื่อนมาก แต่ในการเข้าไปพูดคุยกับผู้ประกอบการ และพนักงานของเขื่อน
วชิราลงกรณกล่าวว่า การเกิดน้ำขึ้น - น้ำลงของน้ำในอ่างเก็บน้ำอยู่ในความรับผิดชอบของเขื่อน
วชิราลงกรณ แต่จะมีการตรวจสอบเรื่องปริมาณน้ำฝน ปริมาณรับน้ำในอ่างเก็บน้ำในแต่ละวันไว้
ตลอดเวลาจึงสามารถควบคุมระดับน้ำได้ในระดับหนึ่ง

ชาวบ้านและผู้ประกอบการในอำเภอทองผาภูมิกล่าวว่าเรื่องของน้ำขึ้น - น้ำลงอยู่ที่การ
ปล่อยน้ำของเขื่อนเกือบทั้งหมด และเชื่อว่าน้ำฝนที่ตกลงมากเป็นปกติ ในฤดูกาลจะอยู่ในปริมาณที่
เขื่อนวชิราลงกรณสามารถจัดการให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยได้

จากการเข้าไปสังเกตในอำเภอทองผาภูมิที่บริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำพบว่า ระดับน้ำในบริเวณอ่างเก็บน้ำจะไม่ขึ้นลงมากนักเนื่องจากระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำจะถูกควบคุมโดยเขื่อน แต่ก็ยังมีบางช่วงเวลาที่ระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำท่วมสูงขึ้นมาจนท่วมบ้านเรือนและรีสอร์ทบ้าง ซึ่งจากการพูดคุยกับผู้ประกอบการก็ได้ความว่าทางพนักงานของเขื่อนจะมีการออกมาเตือนก่อนหากน้ำจะขึ้นสูงมาก จนอาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาได้ ส่วนชาวบ้านริมอ่างเก็บน้ำในบริเวณเขื่อนวชิราลงกรณ์กล่าวว่า อยากให้เจ้าหน้าที่ของเขื่อนวชิราลงกรณ์ออกมาแจ้งเตือนชาวบ้านเรื่องของปริมาณน้ำบ้าง เหมือนที่มีพนักงานของเขื่อนวชิราลงกรณ์ออกมาแจ้งเตือนผู้ประกอบการรีสอร์ทที่พัก เพื่อให้ชาวบ้านได้เตรียมตัวในการอพยพ ย้ายของในบ้านหนีน้ำได้ทันทั่วๆ

ในอำเภอทองผาภูมิบริเวณใต้เขื่อนวชิราลงกรณ์พบว่า ไม่มีปัญหาเรื่องของระดับน้ำที่สูงเกินไปเนื่องจากการปล่อยน้ำของเขื่อนจะควบคุมปริมาณน้ำไว้ เนื่องจากบ้านเรือนของชาวบ้านและรีสอร์ท ของการท่องเที่ยวบริเวณนี้จะสร้างไว้สูงจากตลิ่งของแม่น้ำมาก

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่บริเวณหมู่บ้านแม่น้ำน้อยอำเภอไทรโยคเล่าว่า ระดับน้ำที่ไหลมาจากเขื่อนวชิราลงกรณ์ที่อำเภอไทรโยคจะมีไม่สูงมากนักคือเป็นระดับน้ำปกติ นอกเสียจากช่วงฤดูฝน ชาวบ้านในบริเวณนี้กล่าวว่าจะมีน้ำจากริมตลิ่งและน้ำฝนไหลลงไปรวมทำให้น้ำมีระดับน้ำที่สูงขึ้นมาก และน้ำหลายส่วนจะไหลลงไปที่แม่น้ำน้อย ทำให้เกิดน้ำแตกในแม่น้ำน้อย แล้วไหลตกลงสู่แม่น้ำแควน้อยกลายเป็นปัญหาน้ำท่วมต่อไป

4.4.2 ผลกระทบของระดับน้ำในแม่น้ำแควน้อย

1) ผลกระทบของระดับน้ำต่อสิ่งแวดล้อม

จากการที่เข้าไปสังเกตในพื้นที่บริเวณอำเภอสงขลาบุรี ระดับน้ำที่สูงขึ้นจะทำให้ขยะที่มีในลำน้ำในปริมาณมากขึ้นมากเกยฝั่งทำให้ส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพ และสัตว์ป่าที่มากินน้ำในแม่น้ำอาจจะได้รับเศษขยะเหล่านั้นเข้าไปโดยไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งเมื่อสัตว์ป่าเหล่านั้นได้รับเศษขยะเหล่านั้นเข้าไปในปริมาณที่มากขึ้นก็อาจส่งผลให้เป็นโรคต่าง ๆ ได้

เมื่อเข้าไปสังเกตและการสอบถามผู้ประกอบการแห่งหนึ่งในอำเภอไทรโยค พบว่าระดับน้ำจะก่อให้เกิดผลกระทบเช่นเดียวกับปัญหาน้ำท่วมจะทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาคือการเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศอย่างถาวร เนื่องจากแนวของแม่น้ำที่น้ำไหลผ่าน จะมีโคลนตมมาทำให้ท้องน้ำตื้นเขินทำให้ระดับเกิดปัญหาน้ำท่วมได้บ่อยขึ้น และเกิดภูมิประเทศที่เปลี่ยนไปบางแห่งเกิดเป็นเนิน และโคกสูงขึ้นมากลางแม่น้ำซึ่งจะทำให้แนวการไหลของน้ำในแม่น้ำเปลี่ยนทิศทางไปอย่างไม่รุนแรงเท่ากับปัญหาน้ำท่วม แต่จะค่อย ๆ เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ

ระดับน้ำที่สูงมากขึ้นของแม่น้ำก็อาจทำให้สารพิษ มลพิษในแม่น้ำเจือจางลงทำให้คุณภาพของน้ำในแม่น้ำดีขึ้นและในทางกลับกันระดับน้ำที่ลดลงก็จะส่งผลให้ความหนาแน่นของมลพิษในน้ำในแม่น้ำมากยิ่งขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า สัตว์น้ำ และพืชน้ำได้

2) ผลกระทบของระดับน้ำต่อชุมชน

ชาวบ้านในอำเภอทองผาภูมิกล่าวว่า ทุกครั้งที่ระดับน้ำขึ้น หรือท่วมจะมีขยะไหลมากับน้ำจากในบริเวณอ่างเก็บน้ำ มาเกยฝั่งบริเวณหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จนไม่สามารถกำจัดได้หมด และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาวบ้านบางส่วน เนื่องจากว่าชาวบ้านจะต้องขนของหนีน้ำไปบนแพ สำหรับชาวบ้านที่ไม่มีแพเป็นของตนเอง ก็จำเป็นต้องเช่าแพของชาวบ้านกลุ่มอื่นเพื่อที่จะเก็บของของตน บ้างก็ต้องฝากของไว้ที่บ้านของเพื่อนบ้าน

ผู้ประกอบการในบริเวณอ่างเก็บน้ำ กล่าวว่าระดับน้ำที่สูงมากจนท่วมส่งผลกระทบต่อกรต้อนรับ และที่พักของนักท่องเที่ยว ซึ่งในปกติอาจจะขายห้องพักรับแพที่อยู่ริมแม่น้ำได้ทั้งหมด แต่เมื่อเวลาน้ำท่วม แพพักบางส่วนจะต้องถูกนำมาเป็นที่เก็บของหนีน้ำ จึงขายห้องพักรับแพได้น้อยลง แต่ก็ยังคงเปิดกิจการที่พักรับแพได้ ซึ่งได้ให้ข้อมูลว่า นักท่องเที่ยวจะมามากในช่วงฤดูหนาว และฤดูฝน แต่จะไม่มีนักท่องเที่ยวเลยในช่วงฤดูร้อน

กลุ่มชาวบ้านกลุ่มหนึ่งในอำเภอไทรโยคกล่าวว่า ระดับน้ำในแม่น้ำแควน้อยที่สูงขึ้นหรือแล้งลงนั้น ถ้าไม่ถึงขั้นท่วมหรือแห้งขอดก็จะมีผลต่อความเป็นอยู่แต่อย่างใดทั้งสิ้น แต่ชาวบ้านคนหนึ่งในกลุ่มกล่าวว่าถ้าน้ำสูงขึ้นก็ดี น้ำจะใสกว่าและไม่ต้องเดินไกลเพื่อที่จะลงไปตักน้ำในตลิ่ง ทำให้ชาวบ้านคนอื่น ๆ สนับสนุนว่า ก็จะทำให้ประหยัดน้ำมันในการสูบน้ำขึ้นมาใช้อีกด้วย เนื่องจากระยะทางที่สูบน้ำขึ้นมาจะสั้นลง

3) ผลกระทบของระดับน้ำต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จากการเข้าไปสังเกตในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ประกอบกับการให้ข้อมูลของชาวบ้าน ทำให้ทราบว่า ระดับน้ำที่ขึ้น และลงนั้นทำให้ขยะที่ชาวบ้านทิ้งลงในแม่น้ำไหลไปกองเกยอยู่ริมฝั่งมากมายในบริเวณพื้นที่สามประสบมากมายส่งผลให้เกิดเป็นมลพิษที่ไม่น่ามอง และก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่นักท่องเที่ยวได้

ชาวบ้านที่รับจ้างพานักท่องเที่ยวไปวัดเก่าที่จมอยู่ใต้น้ำ กล่าวว่าระดับน้ำในบริเวณอำเภอสังขละบุรีส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่นเมื่อระดับน้ำขึ้นสูงจนท่วมมองไม่เห็นวัดการเที่ยวชมจะเป็นเพียงแค่การล่องเรือเที่ยวชมความสวยงามของลำน้ำ แต่เมื่อระดับน้ำลดลงมาถึงระดับที่มองเห็นวัดแต่ไม่เห็นพื้นน้ำ การพานักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมจะเป็นการล่องเรือ

ที่วชนส่วนของวัดที่ไหลพ่นน้ำขึ้นมา เช่น หอระฆัง และเมื่อระดับน้ำลดลงจะเห็นพ่นน้ำ ในบางครั้งนักท่องเที่ยวสามารถนำเต็นท์มาตั้งเพื่อพักแรมในบริเวณวัดได้

จากการพูดคุยกับชาวบ้านในอำเภอสังขละบุรีให้ข้อมูลว่า อำเภอสังขละบุรีไม่มีการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำมากนักและ ระดับน้ำไม่เคยสูงจนท่วมบ้านของชาวบ้านในอำเภอและรีสอร์ทใด ๆ ผู้ประกอบการในอำเภอสังขละบุรีก็ให้ข้อมูลในแนวเดียวกันกับชาวบ้านว่า ระดับน้ำที่ขึ้นลงในแม่น้ำไม่มีผลต่อการท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในอำเภอสังขละบุรีแต่อย่างใด แต่กลุ่มผู้ประกอบการในอำเภอสังขละบุรีก็ให้ข้อมูลเหมือนกันว่า ในฤดูฝนที่มีระดับน้ำสูงสุดจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด แต่จะมีนักท่องเที่ยวมากที่สุดในฤดูหนาวที่มีระดับน้ำน้อยที่สุด

นักท่องเที่ยวในอำเภอสังขละบุรีกล่าวว่า การมาท่องเที่ยวของตนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับน้ำขึ้น - น้ำลงแต่ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศเสียมากกว่า โดยจะเลือกมาท่องเที่ยวในช่วงเวลาปลายฝน - ต้นหนาว เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่น้ำในแม่น้ำไม่แห้งจนเกินไป

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอไทรโยคกล่าวว่า ระดับน้ำที่สูงขึ้นแต่ไม่ท่วมนั้นไม่มีผลต่อการจัดการแต่อย่างใด แต่ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติไทรโยคนั้นให้ข้อมูลเหมือนกันว่า นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาท่องเที่ยวในฤดูฝนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ ฤดูร้อน และฤดูหนาว ซึ่งฤดูหนาวจะเป็นฤดูที่น้ำแห้ง แต่พบว่าที่นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวกลับมีมากขึ้น จนเรียกได้ว่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับฤดูอื่น ๆ

จากการพูดคุยกับผู้ประกอบการรายย่อยในอำเภอเมืองกาญจนบุรีพบว่า ระดับน้ำส่งผลกระทบต่อท่องเที่ยวเล็กน้อย เนื่องจากว่า ระดับน้ำที่สูงเกินไปอาจบดบังทัศนียภาพ บางส่วน หรืออาจทำให้เว็มน้ำกว้างเกินไปจนนักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการเดินทางได้ แต่จากการพูดคุยกับมัคคุเทศก์ในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า ระดับน้ำขึ้น - น้ำลง ไม่มีผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวแต่อย่างใดทั้งสิ้น หากไม่มากจนกลายเป็นปัญหาน้ำท่วม หรือน้ำแห้งมากจนเห็นกันแม่น้ำ เนื่องจากว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมมิได้ลงเล่นน้ำ มิได้สัมผัสกับน้ำเท่าใดนัก นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในบริเวณอำเภอเมือง ส่วนมากก็มาเพื่อที่จะชมทิวทัศน์สองลำน้ำเสียมากกว่า

4.5 การจัดการในปัจจุบัน

4.5.1 มาตรการเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคร และผู้ประกอบการ

จากการเข้าไปสังเกตและสัมภาษณ์พนักงานของอุทยานแห่งชาติลำคลองงู อุทยานแห่งชาติเขาแหลม และอุทยานแห่งชาติไทรโยค แม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติทั้งสามแห่งนี้ไม่เท่ากันก็ตาม แต่พนักงานของอุทยานแห่งชาติทั้งสามแห่งก็ให้ข้อมูลที่

ตรงกันว่านักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือดีในการทิ้งขยะให้ถูกที่ แม้จะมีบางรายที่ทิ้งไม่ลงถังแต่ก็ยังอยู่ในบริเวณเดียวกัน จากการเข้าสัมภาษณ์พนักงานของอุทยานแห่งชาติ เขาแหลมพนักงานของอุทยานได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศกำลังดำเนินการรณรงค์ให้ร้านค้าที่เข้ามาค้าขายในบริเวณอุทยานแห่งชาติใช้ผลิตภัณฑ์ภาชนะใส่อาหารของ KU - GREEN แทนการใช้โฟมและจะมีขายที่สำนักงานของอุทยานแห่งชาติ

เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศในอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงออกประกาศห้ามมิให้นำภาชนะที่ทำด้วยโฟมเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ หากฝ่าฝืนมีความผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 18 และต้องได้รับโทษตามมาตรา 25 ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2547)

ที่ห้วยของกาเลีย ผู้ประกอบการมีมาตรการของตนเองในการกำจัดขยะในระดับหนึ่ง แม้ว่าจะมีขยะหลงเหลืออยู่บ้าง แต่ก็ยังมีมาตรการในการจัดการของตนเอง “ขยะหน้าร้านใคร ร้านนั้นก็ดูแล นักท่องเที่ยวไม่นั่งร้านใครก็ดูแลเองนะ” ทำให้มีปัญหาขยะน้อยมาก ผู้ประกอบการบริเวณห้วยของกาเลียทุก ๆ ร้านจึงมีถังขยะประจำร้านของตนเองอย่างน้อยร้านละ 10 แห่ง กล่าวคือมีทั้งถังขยะรวม และถังขยะของแต่ละร้าน

การจัดการขยะอุทยานแห่งชาติโทรโขกได้มีการจัดถังขยะและแบ่งออกเป็นถึง 3 ชนิด และวางไว้ติด ๆ กันคือ ขยะแห้ง ขยะเปียก และ โลหะ-แก้ว ดังภาพที่ 4.18 แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะมาเก็บอีกที ซึ่งพนักงานของอุทยานกล่าวว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวให้ความร่วมมือในการจัดการขยะดีมาก จึงไม่มีปัญหาขยะเท่าใดนัก เนื่องจากมีการเตรียมถังขยะให้แก่นักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ปลัดอำเภอโทรโขก ชาตรี คงสุวรรณ ได้ให้ข้อมูลว่า ทางอำเภอโทรโขกมีการดูแลเรื่องการทิ้งของเสียสิ่งปฏิกูลและขยะของผู้ประกอบการ โดยการจัดการประชุมผู้ประกอบการในเรื่องการกำจัดของเสีย และการปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำให้ผู้ประกอบการ โรงแรม รีสอร์ท แพพัก โดยจะแนะวิธีการในการจัดการขยะ บำบัด และแจ้งให้มีการหลีกเลี่ยงการทิ้งขยะลงสู่แหล่งน้ำ และการสร้างห้องน้ำในแพ มิให้มีการถ่ายลงสู่แม่น้ำ แต่ถ้ามีการสร้างห้องน้ำในแพและมีถังรองก็ต้องมีวิธีการกำจัดให้ถูกต้อง แต่เมื่อถามถึงลงไปถึงการติดตามผลงาน พบว่าทางอำเภอยังไม่มีแผนกใดที่ได้รับมอบหน้าที่ในการติดตามผลงานของการประชุมผู้ประกอบการ หรือตรวจสอบเรื่องนี้อย่างจริงจัง เช่น จากการสอบถามพนักงานของอำเภอโทรโขกกล่าวว่า ที่ว่าการอำเภอจะดำเนินการดูแลเรื่องนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ที่ต้องตรวจสอบสภาพน้ำในแม่น้ำคือสาธารณสุข

อำเภอ และเมื่อได้เข้าไปพูดคุยกับพนักงานของสาธารณสุขของอำเภอไทรโยค พนักงานกล่าวว่าไม่เคยมีคำสั่งที่จะต้องลงไปตรวจสอบน้ำแต่อย่างใด และไม่เคยมีการตรวจสอบน้ำมาก่อน

ภาพที่ 4.18 แสดงถังขยะทั้ง 3 ประเภทที่อุทยานแห่งชาติไทรโยคได้เตรียมให้บริการนักท่องเที่ยว

ที่อำเภอไทรโยคพบว่าการกระจายของถังขยะไม่เท่ากันทั่วทั้งอำเภอจนผิดสังเกต ดังภาพที่ 4.19 จึงได้เข้าไปสอบถามสาธารณสุขของอำเภอไทรโยค ได้ความว่าเป็นความต้องการของชาวบ้านที่ต้องการมีถังขยะที่หน้าบ้าน จึงได้มาขอที่สาธารณสุขและทางสาธารณสุขก็จัดการให้ แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านที่อำเภอไทรโยคส่วนหนึ่งที่ตระหนักถึงการกำจัดขยะอย่างดี ถนนเส้นนี้จึงเป็นถนนที่มีความสะอาดและสวยงามเป็นพิเศษ ชาวบ้านที่อยู่บริเวณนี้กล่าวว่าคนไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำ แต่ต้องการให้อำเภอไทรโยคสวยสะอาดจึงกำจัดขยะในถังขยะของทางสาธารณสุขที่จัดไว้ให้

ภาพที่ 4.19 แสดงถนนที่ชาวบ้านในบริเวณอำเภอไทรโยค
เรียกร้องต้องการมีถังขยะไว้หน้าบ้านของตน

จากการเข้าไปสังเกตในพื้นที่อำเภอไทรโยค เจ้าหน้าที่อำเภอไทรโยค สาธารณะสุข อำเภอไทรโยค และเทศบาลของอำเภอไทรโยค ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องน้ำ และการจัดการ การจัดการน้ำเสียของครัวเรือนเท่าที่ควรเนื่องจากไม่มีใครรับผิดชอบในเรื่องการจัดการ การตรวจสอบ รีสอร์ทแพพักจริงจัง และยังกล่าวอีกว่าไม่เคยมีกรณีรีสอร์ท ทิ้งน้ำเสียดลงสู่ลำน้ำเนื่องจากเกรงจะถูก ปิดกิจการถอดถอนใบอนุญาต ทุกหน่วยบอกเป็นเสียงเดียวกันว่า นอกเสียจากจะมีการแจ้งปัญหา เข้ามาจากชาวบ้าน จึงจะลงไปตรวจสอบ ทั้งที่ชาวบ้านแถบนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ผูกพันกับการ ท่องเที่ยวและรีสอร์ทเหล่านี้เป็นอันมาก เจ้าหน้าที่ยังกล่าวอีกว่า เนื่องจากชาวบ้านที่นี้บางส่วน ทำงานเกษตรกรรม และบางส่วนรับจ้างทำงานในรีสอร์ทเหล่านี้ จึงถือได้ว่ารีสอร์ทเหล่านี้ได้เป็น แหล่งแรงงาน และเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านอำเภอไทรโยคนี้เป็นอย่างดี จึงไม่มีการขัดแย้งกับรีสอร์ท ทแต่อย่างใด

คุณจิราภรณ์ ประเสริฐสุข นายกสมาคมชาวเรือชาวแพให้ความเห็นว่า ปัจจุบันนิสัย การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวดีขึ้นมากกว่าสมัยก่อนมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวไม่ พบเห็นการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยวลงสู่แม่น้ำลำคลอง แต่ถ้าพบเห็นก็น้อยลงมากจนเห็นได้ชัด

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การโรงแรม และที่พัก ก็เป็นอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ และจากการเข้าไปสัมภาษณ์ นักวิชาการของกองสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรีเห็นว่า น้ำเสียจากโรงแรม และที่พักมีความรุนแรงต่อระบบนิเวศน์มากกว่าน้ำทิ้งจากครัวเรือนทั่วไป เนื่องจากปริมาณที่กิจการเหล่านี้ปล่อยออกมาสู่ธรรมชาติ จะมีความหนาแน่นของสารปนเปื้อนที่ละลายอยู่ในน้ำมากกว่าน้ำที่ทิ้งออกมาจากครัวเรือน รัฐบาลจึงได้มีกฎหมายที่ดูแลเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม การปล่อยมลพิษ และน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

4.5.2 การจัดการทางกายภาพ

ที่บริเวณหน้าเมืองกาญจนบุรี เป็นส่วนที่มีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและกิจการร้านค้ามากมาย อีกทั้งยังเป็นแหล่งชุมชนใหญ่ของจังหวัดกาญจนบุรี จากการเข้าไปสัมภาษณ์พนักงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีพบว่า จังหวัดกาญจนบุรีมีการทำบำบัดน้ำเสียจากชุมชนในเขตเทศบาลก่อนที่จะปล่อยลงสู่แม่น้ำแม่กลองบริเวณใต้จุดรวมของแม่น้ำแควน้อย และแม่น้ำแควใหญ่เล็กน้อย

คุณเบญจพร สมโสภณ เจ้าพนักงานสุขาภิบาล 6 หัวหน้ากำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ให้ข้อมูลว่าในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรีในแต่ละวันมีปริมาณขยะถึงวันละ 65 ตันต่อวัน และยังคงกล่าวว่าการจัดการท่องเที่ยวเป็นส่วนที่ส่งผลโดยตรงต่อปริมาณขยะ คุณเบญจพร กล่าวว่าในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ขยะในเขตเทศบาลมีเพียงวันละประมาณ 45 ตันต่อวัน เทศบาลเมืองกาญจนบุรีจัดการกับขยะโดยวิธีการฝังกลบขยะที่เหลือจากการคัดแยกขยะไป Recycle แล้วในพื้นที่ห่างจากชุมชนประมาณ 3 กิโลเมตร

จากการเข้าไปสังเกตและสัมภาษณ์คุณปราณี นักวิทยาศาสตร์ของบ่อบำบัดน้ำเสียกองช่างสุขาภิบาลเทศบาลเมืองกาญจนบุรีกล่าวว่าน้ำทิ้งที่บ่อบำบัดน้ำเสียนี้ รับน้ำมาจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองประมาณ 70 – 80% แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ยังคงปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แม่น้ำ ปล่อยให้ซึมลงดิน และสาดทิ้งตามวิถีชาวบ้าน คุณปราณี ยังให้ข้อมูลอีกว่าระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีใช้ระบบ Oxidation Ditch

นักฝ่ายวิชาการของกองสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรีกล่าวว่า ทางกองสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรีมีหน้าที่ในการตรวจสอบโรงแรม ที่พัก และรีสอร์ท ในจังหวัดกาญจนบุรีทั้งหมด ทุก ๆ 3 – 4 เดือน ทางกองสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรียังให้ข้อมูลอีกว่า โรงแรม รีสอร์ทและโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ต่างให้ความร่วมมือในด้านการบำบัดน้ำเสียเป็นอย่างดี มีระบบจัดการน้ำเสียเป็นตนเอง และบางแห่งยังใช้น้ำได้อย่างคุ้มค่าโดยการนำน้ำที่ได้จากการบำบัดไปใช้ในการรดน้ำ

ต้นไม้ โรงแรมขนาดใหญ่จะมีระบบบำบัดน้ำเสียที่ดีมาก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การบำบัดระบบแผ่นงานหมุนชีวภาพ หรือ อาร์บีซี (Rotating Biological Contactor)

ภาพที่ 4.20 แสดงห้องควบคุมระบบบำบัดน้ำเสียแบบ Oxidation Ditch ของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

ภาพที่ 4.21 แสดงบ่อดกตะกอน ชั้นตอนสุดท้ายก่อนเติม Chlorine

ภาพที่ 4.22 แสดงบ่อเติมอากาศซึ่งเป็นหัวใจการทำงานของระบบบำบัด
แบบ Oxidation Ditch

4.6 แนวทางการวางแผนการจัดการสภาพน้ำในแม่น้ำแควน้อยและ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี

4.6.1 ขยะและสารปนเปื้อน

จากการพูดคุยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และมัคคุเทศน์ในอำเภอสังขละบุรี ให้ความเห็นว่า รัฐน่าจะมีการประชาสัมพันธ์เรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอำเภอสังขละบุรีให้มากขึ้น เนื่องจากพื้นที่ในอำเภอสังขละบุรียังมีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แม่น้ำ และป่าไม้ยังสวยงามอยู่ ชาวบ้านมีความเป็นอยู่กับธรรมชาติที่ยังไม่ฟุ้งเฟ้อ และความเจริญยังเข้ามาไม่ถึงมากนัก ซึ่งจะได้เป็นการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณต้นแม่น้ำแควน้อยให้ดียิ่งขึ้น

นักท่องเที่ยวที่บริเวณน้ำตกเกริงกะเวียบ่นว่า “ไม่เห็นมาตรการในการกำจัดขยะ
เท่าที่ควร เนื่องจากมีขยะเกลื่อนกลาดที่บริเวณน้ำตก อย่างน้อยน่าจะมีการประสานงานระหว่าง

ร้านค้าที่บริเวณน้ำตก” และหน่วยงานของรัฐเพื่อจะช่วยให้เกิดการตกลง อย่างเข้าใจในเรื่องหน้าที่ และมาตรการในการดูแลในเรื่องของขยะในบริเวณน้ำตกเกริงกะเวียให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พนักงานฝ่ายวิชาการของกองช่างสาธารณสุขกล่าวว่าผู้ประกอบการ รีสอร์ท โรงแรม และที่พักน่าจะมีความซื่อสัตย์สุจริตมากกว่านี้เพื่อการตรวจสอบที่ชัดเจนและถูกต้อง เนื่องจากเมื่อมีการลงไปสำรวจการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียในโรงแรม รีสอร์ท ที่พักในพื้นที่ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะไม่แจ้งจำนวนห้องที่แน่นอนและชัดเจน ทำให้การตรวจสอบทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร และยังคงกล่าวอีกว่า ต้องการให้ผู้ประกอบการรีสอร์ทและแพคเกจที่มีห้องน้ำในแพคเกจให้มีถังรองรับสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะ สำหรับบางส่วนที่มีถังสำหรับรองรับสิ่งปฏิกูลแล้วก็ควรที่จะมีถังสำรองอีกหนึ่งชั้นเพื่อไม่ให้สิ่งปฏิกูลเหล่านี้รั่วซึมออกมาสู่สิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งก็ตรงกับคำแนะนำแนวทางในการจัดการสภาพน้ำของคุณจิราภรณ์ ประเสริฐสุข นายกษัตริย์ชาเวียงจันทน์กาญจนบุรี ที่ยังเน้นเพิ่มเติมอีกว่า นอกจากจัดให้มีถังและถังรองแล้วควรจะมีการดูแลเก็บให้เรียบร้อย หรือจะให้ดีคุณจิราภรณ์ ประเสริฐสุขกล่าวว่า น่าจะมีการใส่จุลินทรีย์ในการช่วยย่อยสลายสิ่งปฏิกูลในถังด้วย เพื่อให้จุลินทรีย์ช่วยย่อยสลาย และทำให้ถังไม่เต็มเร็ว

พนักงานฝ่ายวิชาการของกองช่างสาธารณสุขกล่าวว่า ในแต่ละครัวเรือนควรมีบ่อดักไขมัน มีการบำบัด นำทิ้งของตนเองให้ดีเสียก่อนที่จะปล่อยออกสู่ท่อน้ำทิ้งของเทศบาล เพื่อแบ่งเบาภาระในการปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติ และเพื่อไม่ให้ น้ำทิ้งที่ออกมาจากครัวเรือนรวมกัน เป็นน้ำทิ้งที่มีการปนเปื้อนของสารอินทรีย์เป็นจำนวนมากออกสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่มี การบำบัด ซึ่งน่าจะมีการกำหนดเป็นกฎหมาย หรือข้อบังคับให้การสร้างบ้าน หรือการสร้างห้องครัว จะต้องมีการสร้างถังดักไขมันขนาดเล็กพร้อมกันไว้ด้วย พนักงานฝ่ายวิชาการของกองช่างสาธารณสุขกล่าวว่า โรงแรม และโรงพยาบาล ทุก ๆ แห่งต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียเป็นของตนเอง เนื่องจากว่า น้ำทิ้ง น้ำเสียจากโรงพยาบาลจะมีความรุนแรงของสารปนเปื้อนมากกว่าน้ำทิ้งประเภทสารอินทรีย์ต่าง ๆ มากกว่าจากครัวเรือน เนื่องจากสถานที่เหล่านี้จะมีการใช้น้ำเพื่อ ซักล้าง ชำระ ทำความสะอาดมากกว่าครัวเรือนมากเป็นทวีคูณ เช่นต้องมีการซักล้างผ้าปูที่นอนในปริมาณมากทุกวัน

คุณกำธร ล้อวงศ์งาม อดีตนายกษัตริย์ชาเวียงจันทน์กาญจนบุรีกล่าวว่าในการแก้ไขปัญหาต้องทำจากการ โดยการให้ความรู้ สร้างความตระหนัก และจิตสำนึกให้แก่ นักท่องเที่ยว โดยผู้ที่มีส่วนร่วมทุก ๆ ส่วนต้องร่วมมือกัน กล่าวคือ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี ผู้ประกอบการ เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลต่าง ๆ ควรร่วมมือช่วยกันรณรงค์ อาจกระทำได้โดยการ ติดป้ายรณรงค์ หรือทำเป็นโครงการเกี่ยวกับการเก็บขยะอย่างจริงจัง เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยว ชาวบ้าน และชุมชนได้เห็นความสำคัญของการดูแลเรื่องขยะ และสิ่งปนเปื้อนในลำน้ำ

4.6.2 น้ำท่วมน้ำหลาก

ในบริเวณห้วยของกาเลีย ผู้ประกอบการคนหนึ่งเชื่อว่าถ้ารัฐยื่นมือเข้าช่วยเหลือด้านการทำถนนที่ถาวรให้ ปัญหาน้ำท่วมกัดเซาะถนนพังก็จะไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป ชาวบ้านก็ไม่จำเป็นต้องทำทางรถ ทางเดินใหม่ ทุก ๆ ครั้งหลังจากน้ำท่วม จะทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่บริเวณห้วยของกาเลียไม่ต้องลงทุนในการทำถนนซ้ำแล้วซ้ำอีกบ่อย ๆ หลังจากน้ำท่วม

กลุ่มผู้ประกอบการรีสอร์ทในอำเภอไชยคอบอกว่ารัฐน่าจะมีการสร้าง ฝาย หรือ เขื่อนทดน้ำ เพื่อที่ลดปัญหาน้ำท่วมที่จะเกิดขึ้นบ่อย ๆ ที่บริเวณได้แม่น้ำน้อย ดังนั้นผู้ประกอบการจึงคิดว่าควรมีการสร้างฝาย หรือเขื่อนที่บริเวณได้แม่น้ำน้อย ทั้งนี้ผู้ประกอบการเชื่อว่าเป็นวิธีเดียวที่จะแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งผู้ประกอบการคนหนึ่งกล่าวว่าเคยมีโครงการของการไฟฟ้าที่จะมีการสร้างเขื่อนที่บริเวณดังกล่าวแล้ว แต่ถูกล้มเลิกไป